

YLEISHYÖDYLLISEN YHDISTYKSEN TULONLÄHTEET JA TALOUSHALLINTO

Jyväskylän yliopisto
Kauppakorkeakoulu

Pro gradu -tutkielma

2021

Tekijä: Dmitri Abramov
Oppiaine: Laskentatoimi
Ohjaaja: Aila Virtanen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

TIIVISTELMÄ

<i>Tekijä</i> Dmitri Abramov	
<i>Työn nimi</i> Yleishyödyllisen yhdistyksen tulonlähteet ja taloushallinto	
<i>Oppiaine</i> Laskentatoimi	<i>Työn laji</i> Pro gradu -tutkielma
<i>Aika (pvm.)</i> 13.12.2021	<i>Sivumäärä</i> 52
Tiivistelmä – Abstract Suomessa on yli 100 000 aktiivisesti toimivaa rekisteröityä yhdistystä. Näistä yhdistyksistä merkittävä osa toimii Suomen Olympiakomitean ja valtakunnallisten lajiliittojen alaisuudessa, liikuntaa säännöissään edistävien liikuntaseurojen asemassa. Nämä yleishyödylliset yhdistykset ovat pääosin toiminnallaan voittoa tavoittelemattomia, mutta kirjanpito- ja tilintarkastusvelvollisuus koskee niitä samalla tavalla kuin yrityksiä. Tässä haastattelututkimuksessa pyrittiin selvittämään Keski-Suomessa aktiivisesti toimivien liikuntaseurojen tärkeimpiä tulonlähteitä ja varainhankintakeinoja, taloushallinnon erityispiirteitä sekä vuoden 2020 koronapandemian vaikutuksia yhdistysten toimintaan. Lopullinen tutkimusaineisto koostui neljästä Keski-Suomessa toimivasta yleishyödyllisestä liikuntaseurasta. Yhdistysten toiminta poikkesi toisistaan lajin lisäksi myös jäsenmäärien osalta. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina ja tutkimusaineiston analyysi induktiivisesti käyttäen sisällönanalyysiä. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että varsinaisen toiminnan tuotot sekä yhdistystoiminnan kehittämiseen myönnetyt yleis- ja kohdeavustukset olivat haastateltavien yhdistysten tärkeimpiä tulonlähteitä. Yleisesti tärkeänä yhdistystoiminnan tulona pidetty varainhankinta ei ollut tärkeässä osassa aineiston liikuntaseurojen kohdalla. Kaikkien yhdistysten kohdalla kirjanpito, toiminnan tarkastus ja tilintarkastus oli järjestetty esimerkillisesti, eikä taloushallintoa koettu yhdistyksissä ongelmalliseksi osa-alueeksi. Koronapandemian taloudelliset vaikutukset seuroille olivat lyhyellä tähtämällä merkittäviä, sillä suurin osa haastateltavista joutui vuonna 2020 keskeyttämään varsinaisen toiminnan joko osittain tai kokonaan, lomauttamaan työntekijöitä ja hakemaan valtiolta avustuksia kiinteisiin ja muuttuviin kuluihin.	
<i>Asiasanat</i> yleishyödyllinen yhdistys, liikuntaseura, koronapandemia, avustukset, haastattelututkimus, sisällönanalyysi	
<i>Säilytyspaikka</i>	Jyväskylän yliopiston kirjasto

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO.....	5
1.1 Yleishyödyllisten yhdistysten asema ja tutkimus.....	5
1.2 Tutkimuskysymykset ja tutkielman rakenne	6
2 YLEISHYÖDYLLISET LIIKUNTAYHDISTYKSET	8
2.1 Liikuntaa edistävä yleishyödyllinen toiminta.....	8
2.2 Kilpatoiminta, kattojärjestöt ja lajiliitot	9
2.3 Alueelliset ainejärjestöt ja hierarkia	10
2.4 Liikuntayhdistyksen tulonlähteet	10
2.5 Koronaviruspandemian vaikutukset.....	12
3 YHDISTYKSEN TULONLÄHTEET KIRJANPIDOSSA JA TILINTARKASTUS	13
3.1 Kirjanpito, tuloslaskelma ja yhdistyksen tulojen luonne.....	13
3.1.1 Varsinainen toiminta	13
3.1.2 Varainhankinta	15
3.1.3 Satunnaiset tuotot	16
3.2 Toiminnantarkastus ja tilintarkastus	16
4 AINEISTO JA MENETELMÄT	18
4.1 Menetelmät ja metodologia.....	18
4.2 Haastattelun tavoitteet.....	18
4.3 Aineistolähtöisyys ja sisällönanalyysi	20
4.4 Haastattelurunko	20
4.5 Haastattelujen toteuttaminen.....	21
5 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	23
5.1 Tulonlähteet ja varainhankinta.....	23
5.1.1 Seura A:n tulonlähteet.....	23
5.1.2 Seura B:n tulonlähteet	25
5.1.3 Yhdistys C:n tulonlähteet.....	26
5.1.4 Yhdistys D:n tulonlähteet	31
5.1.5 Tulonlähteiden vertailua.....	34
5.2 Yhdistysten taloushallinto.....	36
5.2.1 Kirjanpito.....	36
5.2.2 Tilintarkastus	39
5.3 Koronapandemian vaikutukset yhdistyksen toimintaan	40
5.3.1 Seura A ja Seura B	40
5.3.2 Yhdistys C	42
5.3.3 Yhdistys D.....	44

5.4 Yhteenveto	45
LÄHTEET	47
LIITE 1	52

1 JOHDANTO

1.1 Yleishyödyllisten yhdistysten asema ja tutkimus

Tämän haastattelututkimuksen kohteena on Suomessa rekisteröityjen yleishyödyllisten, liikuntaan tai sen edistämiseen tähtäävien yhdistysten tulonlähteet ja taloushallinto. Patentti- ja rekisterihallituksen (jäljempänä PRH) ylläpitämän yhdistysrekisterin tietojen mukaan Suomessa oli 30.04.2019 yhteensä 106 382 yhdistystä ja kauppakamaria sekä 483 uskonnollista yhdyskuntaa (PRH 2019). Keski-Suomessa rekisteröityjen yhdistysten määrä PRH:n hallinnoiman Yhdistysnetti-palvelun mukaan 30.04.2019 oli 5 354 kpl. Tämä luku ei sisällä kauppakamareita taikka uskonnollisia yhdyskuntia (Yhdistysnetti 2019).

Yhdistykset ja säätiöt ovat Suomessa kirjanpitovelvollisia (KPL 1 §). Tuloverolain mukainen yleishyödyllinen yhdistys (TVL 22 §) on lähtökohtaisesti vapautettu arvonlisäverosta (AVL 4 §), eikä saa tavoitella toiminnallaan voittoa kuuluakseen tämän verovapautuksen piiriin. Voittoa tavoittelematonta toimintaa kuvaa englanninkielisessä tutkimustekstissä kattotermi *“non-profit organization”*, jonka alle yleishyödylliset yhdistykset menevät.

Vaikka taloudellinen menestys ei kuulu yhdistystoiminnan ensisijaisiin tavoitteisiin, yleishyödyllisyys ei ole myöskään aina synonyymi vapaaehtoisuudelle. Yhdistykset voivat Suomessa työllistää koosta, jäsenmäärästä ja toiminnan tarkoituksessa riippuen niin osa- kuin kokopäiväisesti ja ovat vastuussa alan työehtosopimusten noudattamisesta, työntekijöiden pakollisista eläkemaksuista ja lomapalkoista samalla tavalla kuten yrityksetkin (Pohjolainen 2021).

Yhdistys Suomessa voi myös toimia siviilipalveluspaikkana, kunhan se on asianmukaisesti hakenut ja rekisteröinyt itsensä sellaiseen asemaan (Siviilipalveluskeskus 2021). Toisin sanoen, yleishyödyllisiä yhdistyksiä veroista vapauttava erityisasema edellä mainittujen pykälien valossa ei kuitenkaan vapauta yhdistystä työnantajan roolissa ennakonpidätysvelvollisuudesta (Verohallinto 2019).

Liikuntayhdistysten lajispesifejä tulonlähteitä ja taloushallinnon erityispiirteitä Suomessa ei ole kirjoitushetkellä juurikaan tutkittu haastattelututkimuksen keinoin. Kotimainen non-profit - tutkimus on keskittynyt suurimmaksi osaksi julkiselle sektorille. Päätöksenteon kontekstia ja julkishallinnollista ammattikuvaa ovat tutkineet Suomessa Kurunmäki (1999, 2004) ja Lehtonen (2007). Rautiainen & Järvenpää (2012) tutkivat institutionaalista logiikkaa kahdessa suomalaisessa kunnassa ja Rautiainen (2010) tutki julkishallinnon reagointia muutospaineisiin kahdessa suomalaisessa kaupungissa. Vaikkei julkishallinnon tutkimusalue suoranaisesti liity yhdistystoimintaan, voiton tavoittelemattomuuden näkökulma sivuaa sitä periaatetasolla ja samankaltaiset päätöksenteon haasteet voivat esiintyä myös voittoa tavoittelemattomassa yhdistyksessä julkishallinnon organisaation tavoin.

Yleishyödyllisten yhdistysten ja non-profit - organisaatioiden ulkoisen laskentatoimen kansainvälistä tutkimusta on tehty paljon, myös urheiluseurojen maailmasta. Carlsson-Wall, Kraus ja Messner (2016) tutkivat urheiluseuroja ja institutionaalista logiikkaa jalkapalloseuran sisällä case-tutkimuksena. Baxter, Carlsson-Wall, Chua ja Kraus (2019) selvittivät tunneperäistä suhtautumista laskentatoimeen ruotsalaisessa ylimmän sarjatasoisen jalkapalloseurassa kenttä-tutkimuksen keinoin. Tilivelvollisuutta (accountability) brittiläisen suurseuran Manchester United yritysoston yhteydessä tutkivat Cooper & Johnston (2012).

Suurin osa kansainvälisestä non-profit - tutkimuksesta on kuitenkin tehty Yhdysvalloissa. Suomesta poikkeava lainsäädäntö sekä yhdistystoiminnan erilainen juridinen asema Pohjois-Amerikassa laskevat kyseisen lähdemateriaalin arvoa kotimaisia yhdistyksiä tarkastellessa. Amerikkalainen non-profit - tutkimus on useimmiten kiinnostunut tarkastelemaan hallintoa, hallituksen vastuuta ja rahoituksen sääntelyä sekä sisäistä laskentatoimea (Herman & Renz 2000; ks. myös Wright & Millesen 2008; Saxton 2005; Leardini, Rossi, Moggi & Zardini 2016).

1.2 Tutkimuskysymykset ja tutkielman rakenne

Edellisessä kappaleessa määritelty laajempi yhdistystoiminnan aihepiiri rajataan tässä tutkimuksessa Keski-Suomessa toimiviin ja rekisteröityihin, liikuntaa toiminnan tarkoituksenaan edistäviin yleishyödyllisiin yhdistyksiin (ry). Tutkimusmetodina on laadullinen sisällönanalyysi ja se toteutetaan haastatteleamalla jäsenyhdistysten toiminnanjohtajaa, rahastonhoitajaa, hallituksen jäsentä tai vastaavassa asemassa olevaa vastuuhenkilöä, jolla on vahva käsitys oman yhdistyksen toiminnasta, tulonlähteistä sekä taloushallinnon järjestämisestä.

Jos yhdistys ei lajinsa puolesta kuulu lajiliittoon tai harjoita kilpatoimintaa (esimerkiksi esittävät taiteet), mutta edistää yhdistyksen säännöissä toiminnallaan liikunnallisuutta, on se tämän tutkimuksen kannalta samassa asemassa kuin kilpalajiliiton jäsenyhdistys. Haastattelututkimuksen runko rakennetaan kolmen tutkimuskysymyksen ympärille:

- 1) Mitkä ovat liikuntayhdistyksen tärkeimmät tulonlähteet?
- 2) Miten yhdistyksen taloushallinto on järjestetty?
- 3) Miten koronapandemia vaikutti yhdistyksen toimintaan?

Nämä kolme kysymystä jaetaan haastatteluissa kolmeen teemaan, jotka otetaan teoreettiseen tarkasteluun luvuissa 2 ja 3.

Tutkielman toisessa luvussa käydään läpi kotimaisten liikuntaa edistävien yleishyödyllisten yhdistysten tulonlähteitä niin historian kuin esimerkkien valossa, korostaen johdantokappaleessa mainittua yleishyödyllisen yhdistyksen erityisasemaa Suomessa. Tulonlähteistä kiinnitetään erityisesti huomiota varsinaiseen toimintaan ja avustuksiin. Erilaiset rahastot, sijoitustoiminta ja yhdistysten elinkeinotoiminta jätetään tarkastelun ulkopuolelle, sillä voiton tavoittele lu liittyy keskeisesti elinkeinotoimintaan.

Kolmannen luvun taloushallinnon tarkastelu tulee noudattamaan oikeusdogmaattista lähestymistapaa: yhdistyksen erityisasema voi vahvistua perheytymällä sen toimintaa ohjaaviin pakottaviin lakipykäliin (Pikkarainen 2018) ja tätä juridista kontekstia soveltaviin päätöksiin Korkeimmassa Hallinto-oikeudessa ja Kirjanpitolautakunnassa. Taloushallinnon oikeusdogmaattinen tarkastelu on mielekästä jakaa alalukuihin kirjanpidon, tilinpäätöksen ja tilintarkastuksen osalta. Toisen luvun tulonlähdekeskustelu saa myös konkreettisia esimerkkejä tulonlähteiden juridisen tulkinnan seurauksena.

Teoreettisen prosessin tavoitteena on kohdistaa huomio haastattelun kannalta olennaisiin osa-alueisiin ja myös antaa konkreettista pohjaa tutkimuksen laadulliselle toteutukselle ja haastattelun kysymysrungolle. Tällä analyysillä pyritään myös varmistamaan tutkimuksen sisäinen validiteetti (Karjalainen 2015, 16).

Neljännessä luvussa käydään läpi tutkimusmenetelmiä yleisesti sekä keskitytään tämän tutkimuksen kannalta olennaisiin seikkoihin. Toisessa ja kolmannessa luvussa esitetyt keskeiset teemat sidotaan varsinaiseksi haastattelu-rungoksi ja arvioidaan haastattelun tavoitteita ja merkitystä tutkimustulosten kannalta. Haastatteluaineiston tulokset, induktiivinen tulkinta, tutkimuksen rajoitukset ja jatko-tutkimusehdotukset esitellään luvussa viisi.

2 YLEISHYÖDYLLISET LIIKUNTAYHDISTYKSET

2.1 Liikuntaa edistävä yleishyödyllinen toiminta

Yhdistystoiminnan tutkimuskohteet rajataan tässä tutkimuksessa koskemaan yhdistysmuodossa toimivia liikuntaseuroja. Tarkastelun kohteena tutkimusaineistossa ovat Suomessa, tarkemmin Keski-Suomen alueella toimivat ja haastatteluhetkellä aktiiviset yleishyödylliset yhdistykset (ry), joiden ensisijainen toiminnan tarkoitus on liikunnan edistäminen.

Yhdistysrekisteriin kuulumisen lisäksi tutkimuskohteet rajataan varmistamalla yhdistyksen sääntöjen sisältö. Yhdistyksen säännöistä määrätään Yhdistyslain toisessa luvussa perustamiskirjan osalta seuraavasti: ”Yhdistyksen perustamisesta on tehtävä perustamiskirja, johon on liitettävä yhdistykselle laaditut säännöt” (YhdL 2:7 §) ja säännöistä samassa luvussa myöhemmin: ”Yhdistyksen säännöissä on mainittava: 3) yhdistyksen tarkoitus ja toimintamuodot” (YhdL 2:8 §).

Vaikka säännöissä mainittava yhdistyksen tarkoitus ja toimintamuoto ovat semanttisesti vapaamuotoisia, ne ovat käytännössä usein selväkielisiä, tavoitteena antaa toiminnasta tarkoituksenmukainen kuva. Yhdistyksen nimi on siten alisteisessa asemassa perustamiskirjan sääntöihin ja samalla julkinen viesti toiminnan tarkoituksesta ja tavoitteista (Loimu 2013).

Suomen Hiihtokeskus ry:n säännössä (2021) yhdistyksen tarkoitus ja toiminta on ”kehittää laskettelu- ja muiden alamäkiharrastusten toimintaedellytyksiä yhdistyksen toiminta-alueella”, mutta myös ”Kehittää osaltaan jäsenkeskusten ja -koulujen liiketoimintaympäristöä”. Jyväskylän Pyöräilyseura JYPS ry (2021) ”järjestää pyöräilyyn ja pyörällä kulkemiseen liittyvää toimintaa, pyrkii lisäämään monipuolista pyöräilyn tuntemusta ja harrastamista sekä edistää pyöräilyä liikennemuotona”. Edelliset lainaukset yhdistyssäännöistä ovat konkreettisia esimerkkejä kahden erilaisen yhdistyksen toiminnan tarkoituksesta ja asemasta suhteessa sen edustamaan lajiin.

Liikunta-alan yhdistysten säännöissä on lisäksi hyvin usein maininta edustetun lajin aseman parantamisesta yhdistyksen toiminta-alueella sekä liikunnan keinoin hyvinvoinnin lisäämisestä yhdistyksen jäsenille, varsinkin lasten ja nuorten toimintaan painottuen. Tätä liikuntayhdistysten ideologista visiota kuvaavana esimerkkinä toimii Keski-Suomessa toimivan jääkiekkoseura Diskos Jyväskylä ry:n Yhteiset pelisäännöt -asiakirjan avauskappale:

”Liikuntaharrastuksella katsomme olevan suuri kasvatuksellinen merkitys lapsen ja nuoren elämässä ja siksi haluamme toimia tukena perheiden kasvatustehtävässä. Laaja-alainen kehittyminen ihmisenä kognitiivisesti, sosiaalisesti ja psyykkisesti sekä urheilullisen elämäntavan omaksuminen mahdollistavat myöhemmin kehittymisen huippu-urheilijaksi, mutta mikä tärkeintä ne mahdollistavat terveen ja tasapainoisen elämän” (Diskos 2021).

Yllä olevasta virkkeestä käy ilmi liikuntapainotteisen yhdistystoiminnan taustalla vaikuttavat arvot. Kyse ei ole vain tietyn urheilulajin harrastamisen mahdollistamisesta tai lajin edistämisestä kilpatoiminnan keinoin, vaan mukana voi olla pitkän tähtäimen kasvatuksellisia аспекteja, joita pyritään painottamaan tärkeänä osana lajin harrastamista ja siten lapsen ja nuoren identiteetin kehittymistä (Marcia 1980). Terveen ja tasapainoisen elämän arvojen korostaminen kilpaurheilumenestyksen rinnalla on linjassa nuorten urheilijoiden yksipuolisen suorituskeskeisen identiteetin muodostumisen torjumisessa, sekä myöhemmin aikuisuudessa koettujen kilpauran jälkeisen elämän roolihämmennysten ennalta-ehkäisyssä (Koivusalo, Aunola, Bertram & Ryba 2018).

Kasvatuksellisten ja arvofilosofisten tavoitteiden rinnalla kulkee myös kansanterveydellinen näkökulma. Hyypän ja Liikasen mukaan vapaa-ajan liikunta ja kulttuuri harrastuksina ovat osoittautuneet psykofysiologisessa tutkimuksessa tärkeiksi aivojen ja elimistön hyvinvoinnin lähteiksi (Hyypä & Liikanen 2005, 5) ja kulttuurikäyttäytymisellä on useita yhteyksiä hyvinvoinnin tilaan, positiivisia kuin negatiivisia yhteisöllisyyden ja fysiologisten muutosten kannalta, negatiivisia etenkin sellaisen käyttäytymisen puuttuessa (Hyypä & Liikanen 2005, 70–73).

Vapaaehtoistoiminta ja talkoohenki kuuluvat olennaisena osana puhuttaessa yhdistyksistä ja myös termiä *”kansalaistoiminta”* on käytetty kirjallisuudessa kuvaamaan tällaisen toiminnan luonnetta (Koski 2000, 49). Kansalaistoiminnan rinnalla samassakin seurassa voi kuitenkin olla palkallisia työntekijöitä. Erityisesti ohjaajat, valmentajat ja lajin taitotasoon nähden koulutuskykyiset henkilöt ovat saaneet Suomessa kulukorvauksia ja palkkioita 1970-luvulta alkaen (Koski 2000, 50).

2.2 Kilpatoiminta, kattojärjestöt ja lajiliitot

Liikuntaa säännöissään toiminnan tarkoituksena edistäviä yhdistyksiä voi olla perinteisiin kilpaurheilulajeihin erikoistuneet ja kilpatoimintaan tähtäävät urheiluseurat (jäähkiekko, cheerleading, taitoluistelu, voimistelu), mutta yhtä lailla sellaiset yhdistykset, joiden toiminta ei tähtää kilpailumiseen lainkaan tai joiden lajeille ei ole Suomessa virallista kilpailuja järjestävää tahoa (parkour, sirkusakrobatia, esittävät taiteet).

Yhdistysten kahtiajako kilpa- ja harrastusseuroihin ei ole aina mielekäästä, sillä kilpaseurat usein järjestävät kilpatoiminnan rinnalla jäsenilleen myös harrastustoimintaa. Jyväskylässä toimivista yhdistyksistä esimerkiksi cheerleadingseura Jaguars Spirit Athletes ry järjestää jäsenilleen sekä kilpa- että harrastustoimintaa (Jaguars Spirit Athletes 2021). Jalkapalloseura Jyväskylän Komeetat ry tarjoaa päiväkotii-ikäisille tytöille ja pojille mahdollisuuden osallistua Valioliigaan, joka on leikkimielinen lajin teemoja noudattava lasten liikuntaa edistävä projekti: ”harjoitusten tavoitteena on tarjota mukavaa tekemistä, sekä tuoda lajia tutuksi.” (Jyväskylän Komeetat 2021)

Suomen Olympiakomitea ry on Suomessa toimiva suuri valtakunnallinen liikunta- ja urheilujärjestö, jonka piiriin kuuluu tutkimushetkellä 90 varsinaista jäsentä. Näistä suurin osa on lajiliittoja, kuten Suomen Hiihtoliitto ry, Suomen Parkour ja Suomen Agilityliitto ry (Suomen Olympiakomitea 2021). Edelliset esimerkit korostavat niin yhdistyslajiliittojen hierarkiaa kuin sitäkin, ettei liikuntalajin tarvitse olla mukana olympialaisissa tai edes harjoittaa kilpatoimintaa saadakseen valtakunnallisen kattojärjestön edut käyttöönsä.

Kilpatoimintaa sääntelee Suomessa kattojärjestöjen alaisuudessa lajiliitot. Kilpatoiminnan luonne ja määrä vaihtelee riippuen lajista, mutta sitä ohjaa jokaisen lajin kohdalla oma liitto, samalla ajaen jäsenseurojen etuja ja varmistaen kilpatoiminnan järjestämisen edellytykset alueellisesti ja valtakunnallisesti. Esimerkiksi Suomen Cheerleadingliitto ry vastaa lajinsa kilpailujen järjestämisestä, jäsenseurojen ohjaajien koulutuksesta, vakuutuksista ja Tähtiseura-kehittämishankkeesta, jota rahoittaa kattojärjestö Olympiakomitea (Suomen Cheerleadingliitto ry 2021).

2.3 Alueelliset ainejärjestöt ja hierarkia

Liikuntaseurojen kattojärjestöjen ja lajiliittojen lisäksi Suomessa toimii useita yhdistysmuotoisia alueellisia ainejärjestöjä, joita on tutkimushetkellä yhteensä 15. Alueellisen ainejärjestön tehtävänä on tukea ja kehittää paikallista yhdistystoimintaa kouluttamalla seuratoimintaan osallistuvia henkilöitä, tukemalla yhdistysten verkostoitumista, antamalla juridista neuvontaa ja noudattamalla Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tehtyjä tulossopimuksia (Liikunnan aluejärjestöt 2021).

Keski-Suomen Liikunta ry on keskisuomalaisten liikunnan ja hyvinvoinnin parantamiseen ja edistämiseen tähtäävä liikunnan paikallinen ainejärjestö. Yhdistyksen toiminta-alueella on 23 kuntaa ja noin 450 liikuntaurheiluseuraa. Näistä yhdistyksistä ainejärjestön varsinaisia jäseniä oli vuonna 2020 yhteensä 143 urheiluseuraa sekä 13 valtakunnallista lajiliittoa, korostaen samalla yhteistyötä lajiliittojen kanssa. (KesLi 2021)

Suomalainen yhdistystoiminta on edellisten esimerkkien valossa liikuntaseurojen kohdalla hierarkista: valtakunnallisesti toimiva urheilukattojärjestö Suomen Olympiakomitea ry ohjaa valtakunnallisia lajiliittoja, jotka taas ohjaavat paikallisia ja alueellisesti toimivia lajin jäsenseuroja. Alueelliset ainejärjestöt taas ovat tukemassa näitä seuroja alueellisesti ja paikallisesti tarjoamalla seuroille tukipalveluja.

2.4 Liikuntayhdistyksen tulonlähteet

Suomessa yleishyödyllisten liikuntayhdistysten tulonlähteet muodostuvat pääosin lajikohtaisen varsinaisen toiminnan järjestämisestä, siihen liittyvästä va-

rainhankinnasta, kilpaseurojen kohdalla sponsorituotoista ja erinäisistä avustuksista (Nousiainen & Pursiainen 2014). Yksityiskohtaisempia esimerkkejä varsinaisen toiminnan tuotoista ja varainhankinnasta käydään läpi luvussa 3 taloushallinnon tarkastelun yhteydessä.

Yhdistyksen tai säätiön kohdalla arvonlisäverosta vapautetun toiminnan lisäksi on mahdollista harjoittaa verollista liiketoimintaa, jolloin tulot ja menot jaotellaan verotuksessa tulonlähteiden mukaisesti (Verohallinto 2020). Tämän lisäksi aatteellisen yhdistyksen elinkeinotoiminnan tai ansiotoiminnan tavoittelulle on merkitystä yhdistyksen säännöillä: tällaisesta toiminnasta on oltava määräys, jos elinkeinotoiminta muuten välittömästi liittyy yhdistyksen toiminnan tarkoituksen toteuttamiseen tai jos sitä on pidettävä taloudellisesti vähäarvoisena (Tilastokeskus 2021).

Sponsorointi on hyvin yleinen tulonlähde etenkin kilpatoimintaa harjoittavilla yhdistyksillä ja näkyvyyden myynti joukkueiden varusteissa, pelipaidoissa tai kilpapakentällä voi olla yhdistykselle tulonlähde ja sponsorituloja voi saada myös tapahtumanjärjestämisen yhteydessä (Tornikoski 2020, 11). Termi kuitenkin usein virheellisesti rinnastetaan varainhankintaan kuuluviin lahjoituksiin, vaikkei näkyvyyden myynti täytä lain puitteissa varainhankinnan kriteerejä: kun yrityksen logo ilmestyy urheilijan paitaan, kyseessä on ammattimaista, vastikkeellista markkinointia, kun taas lahjoitus on aina vastikkeetonta tukea (Oesch 2002).

Avustusraha on yhdistystoiminnalle olennainen ja tärkeä tulonlähde, joka merkittäväällä tavalla korostaa yleishyödyllisen toiminnan erityisasemaa. Avustukset ovat olleet suomalaisen kansalaistoiminnan roolissa jo 1800-luvulta lähtien, kun naisten voimisteluyhdistys sai vuonna 1890 hallitukselta 500 markkaa sosiaalista liikuntarahoitusta Suomen valtiolta (Ilmanen 2000, 31). Tuolloin kuitenkin avustusrahoitus keskittyi pitkälti ruotsinkielisten eliittiseurojen tukemiseen ja avustukset liittyivät pääosin uimapalveluihin. Urheilun ja liikunnan tukeminen yleistyi vuoden 1912 jälkeen, Tukholman olympialaisten menestyksen jälkeen: Suomen Olympialainen Komitea sai vuonna 1914 Helsingin kaupungilta peräti 8000 markan suuruisen avustuksen vuoden 1916 olympialaisiin (Ilmanen 2000, 34).

Vuonna 2021 yhdistysten avustumahdollisuudet ovat luonnollisesti monimuotoisempia, ja yhdistys voi hakea toiminnalleen avustusta useista lähteistä. Suomessa yleisin seuratoiminnan tukimuoto on Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) maksama Seuratoiminnan kehittämistuki, tai yksinkertaisesti Seuratuki. Tuki on tarkoitettu seuratoiminnan kehittämiseen ja lasten ja nuorten liikuntaharrastuksen lisäämiseen (OKM 2021). Erilaisille kehittämishankkeille on mahdollista saada avustusrahoitusta, kuten liikunta- ja vapaa-aikatiilojen perustamishankkeille tai vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen tueksi (OKM 2021). Alueelliset tuet ovat myös yhdistysten saatavilla, Jyväskylän kaupunki myöntää Liikunta-avustusta ”liikunta- ja urheiluseurojen ja muiden liikuntaa järjestävien yhdistysten perustoimintaan ja hankkeisiin, joiden tarkoituksena on liikunnallinen toiminta tai palvelu.” (Jyväskylän kaupunki 2021)

Valtakunnalliset lajiliitot tukevat jäsenseurojensa toimintaa avustuksin, tosin lajiliittoavustukset kohdistuvat usein yhteen lajille tärkeään osa-alueeseen, kuten valmentajien kouluttamiseen tai varustehankintoihin, mikä poikkeaa edellä mainituista yleis- ja hankeavustuksista. Suomen Ilmailuliiton (2021) painopistealue avustuksissa on virtuaalilentämisen toteutus ja Palloliiton Jalkapallo-säätiö myönsi Keski-Suomessa toimivalle FC Vaajakoskelle tukea ”jalkapallo-otteluiden videokuvaamiseen ja striimaukseen.” (Palloliitto 2021)

Yleishyödyllisten yhdistysten varainhankinta sisältää useimmiten jäsenmaksut, joiden suuruus määritellään vuosittain hallituksen vuosikokouksen yhteydessä (Perälä & Perälä 2006, 258–259). Yhdistyksen varainhankintaa voivat olla lahjoitukset ja rahankeräykset (Loimu 2013, 96). Urheilukilpailut, arpajaiset, huvitustilaisuudet, myyjäiset lasketaan myös arvonnlisäverottomaksi varainhankinnaksi, kunhan näihin osallistuminen on ensisijaista jäsenille ja varainhankinta tapahtuu yleishyödyllisessä tarkoituksessa (Lydman, Kempainen, Laaksonen & Lahti 2018, 506–509).

Esimerkkejä varsinaisesta toiminnasta ja varainhankinnasta käydään läpi oikeusdogmaattisen tarkastelun yhteydessä seuraavassa luvussa.

2.5 Koronaviruspandemian vaikutukset

Tämän tutkimuksen kolmas teema liittyy vuonna 2020 alkaneen koronaviruspandemian vaikutuksiin liikuntayhdistysten toimintaan ja etenkin tulonlähteisiin. Koska tutkimuksen toteutusajankohta sijoittuu ajallisesti syksyille 2021, on kohtuullista olettaa, että kevään 2020 taloudellinen informaatio tilinpäätöksen muodossa on haastateltavien yhdistysten saatavilla.

Koronaviruksen vaikutuksista on vielä vähän tutkimusta, etenkin yhdistysten kohdalla. Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuoden 2020 tilinpäätöstietojen myöntänyt seuroille taloudellista tukea yhteensä 1 983 200 euroa ja avustusta sai yhteensä 280 liikuntaseuraa ja tuki on kohdistunut toimitilojen vuokrista sekä ohjaajien ja valmentajien palkkakuluista aiheutuneisiin kustannuksiin (Suomen Urheiluliitto 2021).

Valtion lisäksi myös lajiliitot tukivat taloudelliseen ahdinkoon joutuneita jäsenseurojaan vielä suuremmilla summilla. Palloliiton hallitus päätti 30.03.2021 jakaa miljoonan euron suuruisen ylimääräisen avustuksen jo aiemmin jaetun kolmen miljoonan euron suuruisen tukipaketin lisäksi (Palloliitto 2021). Tukisummien alueellista kohdistumista ei ollut tarkasteluhetkellä tiedossa. Edellä mainittujen esimerkkien johdosta tämän tutkimuksen kolmantena, jossain määrin ylimääräisen tavoitteena, on selvittää koronaviruspandemian taloudellisia vaikutuksia niin varsinaisen toiminnan vähenemisen seurauksena kuin korona-ajan avustusten saannin näkökulmasta.

3 YHDISTYKSEN TULONLÄHTEET KIRJANPIDOSSA JA TILINTARKASTUS

Yleishyödyllisten yhdistysten taloushallinnon erityisasemasta keskusteltiin lyhyesti johdannossa. Tässä kappaleessa avataan lisää erityisesti yhdistyksille ominaisia rahoituksen laskentatoimeen liittyviä muotovaatimuksia kirjanpidon raportoinnin suhteen tutkimalla yhdistyksen tuloslaskelmakaavaa. Kirjanpito- ja tilintarkastusvelvollisuuden poikkeavien säännösten lisäksi yhdistysten taloushallinnon selkein erityispiirre on yhdistyksille spesifi juridinen terminologia, joka poikkeaa osakeyhtiöiden ja avointen yhtiöiden vastaavasta käsitteistöstä, erityisesti tuloslaskelman osalta.

3.1 Kirjanpito, tuloslaskelma ja yhdistyksen tulojen luonne

Yhdistyksen kirjanpidon tunnistettavimmat erityispiirteet ovat esillä Kirjanpitoasetuksen virallisessa Aatteellisen yhteisön ja säätiön tuloslaskelmakaavassa (KPA 1:3 §). Tässä yhteydessä ei käydä tuloslaskelmaa läpi rivi riviltä, vaan keskitytään tarkastamaan sitä yhdistyksen tulonlähteiden valossa.

3.1.1 Varsinainen toiminta

Yhtiökirjanpidosta tuttu liikevaihdon käsite on yhdistyksen kirjanpidossa korvattu *Varsinaisen toiminnan* käsitteellä. Yleinen oletus on, että rekisteröity yhdistys on verotuksessa yleishyödyllinen ja sen todellinen toiminta vastaa yhdistyksen säännöissä määriteltyä kuvausta, jolloin tämä toiminta on vapautettu veroista (Verohallinto, 2019b).

Yhdistyksen tuloslaskelman Varsinainen toiminta -erä sisältää kyseisen yhdistyksen säännöissä määritellyn ja järjestetyn toiminnan tuottoja, ja nämä tuotot on vapautettu arvonnlisäverosta (AVL 4 §). Liikuntaseuran tapauksessa näitä tuottoja ovat erinäiset lajiin liittyvät ja sille ominaiset harrastustoiminnan tuotot. Varsinaisen toiminnan tuotot ja kulut on esitettävä erillään toisistaan eri lajien mukaisesti (Lydman et al. 2018, 110). KILAn (1971/2017) mukaan varsinainen toiminta ja niistä tulevat suoritteet ovat ”palveluja jäsenille tai muille ... jotka ovat varsinaiselle toiminnalle yksiselitteisesti kohdistettavissa.” Tämä tulokinta on linjassa KPA:n (1:3 §) kanssa: ”Varsinaisen toiminnan tuotot ja kulut ... eriteltävä lisäksi toiminnanaloittain tuloslaskelmassa tai sen liitteenä.”

Lydman et al. (2018, 112) käyttävät esimerkkeinä varsinaisesta toiminnasta koulutustoiminnan kurssimaksuja, jäsenlehden tilaustuottoja ja asiakasmaksuja. Kirjallisuudessa on kuitenkin vähän esimerkkejä liikuntaseurojen varsinaisen toiminnan tuotoista. KHO:n päätöksistä löytyy kuitenkin yhdistystoiminnan tarkoituksen toteuttamista ja verotuksellista asemaa korostavia esimerkkejä,

joissa tuottojen voidaan ajatella kuuluvan tuloslaskelman Varsinaisen toimintaan.

Päätökset kohdistuvat yhdistysten tuottojen elinkeinotoiminnan aseman arviontiin: hiihdon ja luonnossa tapahtuvan kunto- ja virkistysliikunnan edistämistä harjoittava yhdistys katsottiin olevan verovelvollinen elinkeinotulosta, joka kohdistui hiihtomajan kahviotuottoihin (KHO 2015:174). Toisaalta yleishyödyllinen yhdistys ei joutunut suorittamaan veroa sen järjestämien urheilutapahtumien yhteydessä tapahtuvasta kahviomyynistä (KHO 1993:3468). Näiden kahden päätöksen näennäistä ristiriitaisuutta oikoo KHO:n tulkinta erään yleishyödyllisen yhdistyksen ravikahvilan tuotoista: kahvila oli avoinna vain yhdistyksen järjestämien ravikilpailujen aikana ja sen yhteydessä tapahtunut myynti sekä mainoksien näyttäminen oli laajuudesta ja jatkuvuudesta huolimatta yhdistyksen varsinaisen toiminnan tuottoa, eikä liiketuloa (KHO 1985/T 3560). Jälkimmäinen esimerkki kuvaa parhaiten niin vastikkeellisen mainosmyynnin kuin oheismyyntin luonnetta yhdistystoiminnan verotuksen kannalta: suuruudella, määrällä ja jopa jatkuvuudella on toissijainen merkitys, tärkeintä on toteuttaa tämä toiminta yhdistyksen sääntöjen mukaisen toiminnan puitteissa.

Korkein Hallinto-oikeus arvioi yhdistyksen säännöissä tarkoitettua toimintaa, kun ratsastuskoulun opettaja tarjosi oppilaalle käyttöön hevosen, tilan ja vakuutuksen ja harjoitti samalla ratsastuksen opetusta. KHO katsoi tämän kuuluvan arvonlisäverollisen toiminnan alle, sillä sen pääasiallinen luonne oli liikuntamahdollisuuden tarjoaminen, eikä sääntöjen opetustoiminta (KHO 2009: 2291). Päätös vaikuttaa ehkä alkuun ristiriitaiselta, mutta ratkaiseva tekijä oli ratsastuskoulun toiminnan tarkoitus: ratsastuksen opetus. Koska toiminnan katsottiin tosiasiallisesti olevan liikuntamahdollisuuden tarjoaminen, liikuntapalvelu katsottiin elinkeinotoiminnaksi. Esimerkki korostaa yhdistyksen sääntöjen merkitystä ja niiden puutteellisen määritelmän veroseuraamuksia. Lajin edistämiseen tähtäävä koulutustoiminta voidaan siis lukea varsinaiseksi toiminnaksi, mutta täytyy muistaa, että tällä koulutustoiminnalla ei kuitenkaan tarkoiteta Arovnlisäverolaissa (AVL 39 § ja 40 §) tarkoitettua koulutuspalvelua.

Elinkeinotoiminnan arvioinnin lisäksi yhdistyksen varsinaisen toiminnan yleishyödyllisyyttä on arvioitu yleisesti: ampumaurheilun ja jääkiekkoilun edistämistä taloudellisen tuen muodossa harjoittanut säätiö harjoitti toimitiloissaan bingo- ja ravintolatoimintaa varainhankinta-tarkoituksessa. Tämän toiminnan 168 776 markan tuotoista avustuksina jaettiin ainoastaan 8000 markkaa, jolloin KHO katsoi, ettei säätiö harjoittanut yleishyödyllistä tarkoitusta, eikä siten ollut yleishyödyllinen yhteisö (KHO 1976: T:99).

Lasten ja nuorten liikuntaan painottuvien yhdistysten kohdalla erilaiset kesäleirit, kurssit ja pientapahtumat voivat olla varsinaisen toiminnan tuottoja. Leirien ja tapahtumien yhteydessä tapahtuva oheismyynti luetaan myös varsinaisen toiminnan tuotoksi: verotuksessa tämä oheismyynti ei ole elinkeinotuloa, niin kauan kuin se on vähäistä, eikä sitä harjoiteta tulonhankintamielessä ja se kohdistuu rajatusti ensisijaisesti jäsenille (TVL 23:3 §). Tämä tukee aiemmin esitettyjä KHO:n päätöksiä oheismyyntistä.

Yhdistys voi ja saa harjoittaa elinkeinotoimintaa, mutta tämä toiminta on erotettava tuloslaskelmalla edellä mainitusta verottomasta Varsinaisesta toiminnasta ja maksettava siitä asianmukainen vero (Verohallinto, 2019b).

Varsinaisen toiminnan kuluja voi verrata kululajikohtaisen tuloslaskelman laajaan Materiaalit ja palvelut-, Henkilöstökulut- ja Poistot ja arvonalentumiset -erien sisältöön. Varsinaisen toiminnan kulut -erässä voi olla yhdistyksen materiaaliostoja, tavarahankintoja, toimitilakustannuksia, vuokratuloja ja näiden lisäksi se sisältää yhdistyksen henkilöstökulut, poistot ja mahdolliset muut kulut. Vaikka yhdistyksen tuloslaskelmapohja ei sisällä läheskään niin paljon informaatiota kulujen luonteesta verrattuna kululajikohtaiseen laskelmaan, käytännön kirjanpidossa Varsinaisen toiminnan tuotot ja kulut muodostavat ison osan yhdistyksen tuloslaskelmasta. Kulujen täytyy kuitenkin kohdistua suoraan varsinaiseen toimintaan (Perälä & Perälä 2006, 94–99).

Varsinaisen toiminnan tuottojen ja siihen liittyvien kulujen erotus on hyvän kirjanpitotavan mukaan merkittävä oman etusarakkeen mukaisesti, mutta Tuotto-/Kulujäämä on tuloslaskelman alusta loppuun laskettava kumulatiivinen erä (Leppiniemi 2004, 294).

3.1.2 Varainhankinta

Yhdistyksen tuloslaskelman merkittävin kirjauslooginen ja -tekninen ero yhtiökirjanpitoon on tuloslaskelman Varainhankinta-erä. Siinä missä Liikevaihto ja Liiketoiminnan muut tuotot näyttävät yrityksen tuottojen jakauman kokonaisuutena, yhdistyksessä Varsinaisen toiminta ja Varainhankinta ovat tuloslaskelmalla erillisiä kokonaisuuksia (KPA 3 §). Näin ollen Varsinaisen toiminnan ja Varainhankinnan tuottoja ja kuluja ei voi yhdistää tuloslaskelman alussa Tuotot-Kulut - jatkumon mukaisesti, vaan nämä kokonaisuudet on pidettävä tuloslaskelmalla erillään: varsinaisen toiminnan tuottojen aikaansaamiseksi käytetyt kulut ovat Varsinaisen toiminnan kuluja ja Varainhankinnan kulut liittyvät Varainhankinnan tuottoihin (PRH 2019; Perälä & Perälä 2006, 255).

Varainhankinta-erän yhteydessä esitetään yhdistyksen jäsenmaksutuotot, jos niitä on päätetty periä jäseniltään, tuotot keräyksistä, myyjäisistä, arpajaisista ja lahjoituksista sekä näiden tulojen aikaansaamiseksi käytetyt menot, joita ei tosin välttämättä synny (Perälä & Perälä 2006, 105). Vaikka Verohallinnon ohjeet edellä mainittujen tulonlähteiden erottelussa ovat selkeät, käytännön toteutus on jokaisen yhdistyksen hallituksen vastuulla ja tulkinta tuottojen luonteessa voi poiketa Verohallinnon tulkinnasta. On tosin sanoen osattava erotella käytännön toiminnassa oman yhdistyksen sääntöjen puitteissa Varsinaisen toiminnan ja Varainhankinnan erot Verohallinnon ohjeiden, Yhdistyslain, KILAn ja Korkeimman Hallinto-oikeuden päätösten asettaman viitekehyksen valossa (Repo 2018).

Lahjoituksia yhdistys voi saada niin rahallisesti kuin omaisuutena. Kirjanpitolautakunta katsoi (1328/1995), että lahjoituksena saama omaisuus merkitään varainhankinnan tuotoksi tai satunnaisesti tuotoksi ja lahjoituksena saatu omaisuus kirjataan luovutushintaan (1334/1995).

Arpajaisia yhdistys saa järjestää, kunhan niihin osallistuminen on maksutonta, voitto perustuu sattumaan ja voitot ovat rahanarvoisia. Arpajaisia varainhankintatarkoituksessa saa järjestää Suomeen rekisteröity yleishyödyllinen yhdistys ja arpajaisten järjestämiseen tarvitaan pääsääntöisesti viranomaisen lupa (Lydman et al. 2018, 506).

Yleishyödyllinen yhdistys saa järjestää urheilukilpailuja varainhankintatarkoituksessa: Euroopan neuvosto hyväksyi vuonna 2001 urheilun määritelmään sisällettävän kaikki liikuntamuodot, jotka parantavat psyykkistä ja fyysistä kuntoa urheiluseurojen kautta ja tämä toiminta on rajattu lähtökohtaisesti tuloverolain ulkopuolelle yleishyödyllisten yhteisöjen kohdalla (Lydman et al. 2018, 508). Tämä määritelmä on hyvin tärkeä yleishyödyllisen liikuntatoiminnan kannalta. Toisessa luvussa mainitut vastikkeelliset sponsorituotot, jotka ovat merkittävä tulonlähde kilpaseuroille, katsotaan verovapaiksi tuotoiksi seuroille: ampumahiihdon EM-kisoissa 1980 ja MM-kisoissa 1981 kertyi yleishyödyllisille yhdistyksille tuloja noin miljoona markkaa ja mainostilan myyntituloista ei verotettu yhdistyksiä (Lydman et al. 2018, 508).

3.1.3 Satunnaiset tuotot

Avustusten kohdalla kirjauskäytäntö tuloslaskelman osalta tarjoaa kaksi vaihtoehtoa, mutta vain toinen näistä pätee yhdistyksen kohdalla. Yritys voi merkitä avustuksen Liiketoiminnan muihin tuottoihin tai Satunnaisiin eriin riippuen avustuksen tarkoituksesta ja tuloutustavasta, mutta yhdistyksen ja säätiön kohdalla saadut avustukset merkitään aina Satunnaiset tuotot -erään, eikä Varainhankintaan taikka Varsinaiseen toimintaan (Leppiniemi 2003, 85–86).

KPL:n (4:2 §) mukaan satunnaiset tuotot ja kulut perustuvat tavanomaisesta poikkeavaan toimintaan, ja ”kertaluonteisiin ja suuruudeltaan olennaisiin tapahtumiin”. Tämä määritelmä kuvaa erinomaisesti yhdistysten saamia avustuksia: tuotot eivät ole yhdistyksen varsinaista toimintaa, eivätkä varainhankintaa ja niitä haetaan ja saadaan vuosittain kertaluonteisesti. Avustusten luonteella on merkitystä kirjaamisen kannalta: yleisavustuksia ei kohdisteta yhdistyksen eri toiminnolle, kun taas erillisavustukset kohdistuvat johonkin tiettyyn toiminnanalaan. Avustuksen antajalla ei ole merkitystä, joten lajiliiton, OKM:n ja kaupungin avustuksien arvioinnissa on merkitystä vain niiden tarkoituksella. Yksityishenkilön avustukset ovat taasen lahjoituksia. (Perälä & Perälä 2006, 114)

3.2 Toiminnantarkastus ja tilintarkastus

Tilintarkastuslain 2. luvun 2. pykälässä määritellään yleishyödyllisten yhdistyksen tilintarkastusvelvollisuuden tilinpäätösvaatimukset. Sekä edeltävällä, että nykyisellä tilikaudella kaksi seuraavista kolmesta kriteeristä pitää täytyä, jotta tilintarkastus yhdistyksessä olisi pakollista: taseen summan on ylitettävä 100 000 euroa, liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on oltava enemmän kuin 200

000 euroa ja yhdistyksen palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä (TTL 2:2 §).

Yhdistyksen hallinnon kannalta tilintarkastuksen rooli on merkittävä siinä määrin, että siitä on pakko mainita yhdistyksen säännöissä (Perälä & Perälä 2006, 340). Jos edellä mainitut tilintarkastuksen vähimmäiskriteerit eivät täyty, yhdistyksen ei ole pakko suorittaa tilintarkastusta, vaan ne voivat valita itselleen toiminnantarkastajan ja näin ollen tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta (TTL 4 §). Vaikka yhdistys ei toiminnallaan täyttäisi tilintarkastukseen pakottavia lukuja ja voi siten jättää tilintarkastajan valitsematta vuosikokouksessa, Tilintarkastuslain mukaan hallitus ei voi ohittaa asiaa säännöissä tai olla valitsematta itsestään riippumatonta tarkastuselintä vedoten vähäiseen toimintaan (Tilintarkastusliitto 2019).

Yhdistyksen on siten valittava aina vähintään toiminnantarkastaja ja vara-toiminnantarkastaja hallituksen vuosikokouksessa (YhdL 38 a §). Riippumattomuuden vaatimus rajoittaa toiminnantarkastajaksi kelpaavan henkilön asemaa yhdistyksessä: hallituksen jäsen tai toimihenkilö ei voi olla toiminnantarkastaja (Lydman et al. 2018, 293). Yhdistyksen jäsen ei kuitenkaan Yhdistyslain mukaan vaaranna riippumattomuutta, joten toiminnantarkastaja voidaan valita yhdistyksen jäsenistöstä (YhdL 6:38 §). Tämä voidaan katsoa olevan pienelle yhdistykselle hyödyllinen tapa, sillä yhdistyksen jäsenen voidaan olettaa olevan perehtynyt yhdistyksen toimintaan, mikä taas voi lisätä tarkastajan uskottavuutta hallituksen silmissä ja luotettavuutta toiminnantarkastuksen laadusta.

Vaikka tilintarkastajan rooli on hyvin selkeä ja riippumaton, onnistuneen tilintarkastuksen merkitys yhdistystoiminnassa on poikkeuksellinen. Useaan kertaan tässä tutkielmassa esille tuodut kohde- ja yleisavustukset ovat merkittävä ja tärkeä tulonlähde yhdistyksille. Jotta yhdistys voi saada toiminnalleen esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää seuratukea, hakemuksen yhteydessä on toimitettava muotovaatimukset täyttävä tilinpäätös liitteenä, sekä tilintarkastuskertomus (OKM 2021).

Yhdistyksen tilintarkastus kohdistuu yhdistyksen kirjanpidon järjestämiseen, jäsenluettelon pitämiseen, yhdistyksen johdon palkkioihin ja yhdistyksen jäsenten tasavertaiseen kohteluun (Lydman et al. 2018, 294). Yhdistysten hallinnon tarkastus kuuluu myös tilintarkastajan tehtäviin. Hallituksen on järjestettävä kirjanpidon ja tilinpäätöksen lisäksi oma kokoustoimintansa sellaiseen muotoon, että siitä on tarvittaessa esittää asianmukainen dokumentaatio (Ruuska 2019).

Tomperi (2016) kuvaa yhdistyksen yleisimpiä tarkastuskohteita tilintarkastajan näkökulmasta: varsinaisen toiminnan tuottojen tarkastus keskittyy sääntöjen mukaisen toiminnan ja koulutustoiminnan tuottojen oikeamääräisen kertymisen ja jaksotuksen ympärille (136-137), varainhankinnassa jäsenluettelo täsmäytetään tilinpäätöksen jäsenmaksujen määrään sekä myyjäisten ja arpa-jaisten kontrolliin kiinnitetään huomiota (138), ja avustusten kohdalla tilintarkastaja selvittää avustuspäätösten sisältöä ja avustusten käyttötarkoitusta (139).

4 AINEISTO JA MENETELMÄT

4.1 Menetelmät ja metodologia

Rahoituksen laskentatoimen tutkimuksissa kirjanpidon ja tilintarkastuksen kysymykset ovat sopivia tutkimuskohteita myös voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden piirissä, joita tässä tutkimuksessa yleishyödylliset yhdistykset ovat (Kurunmäki 2019, 8). Tähänastista yhdistysaineiston tarkastelua on domonoinut kvantitatiivinen lähestymistapa, kuten on yleistä ulkoisen laskentatoimen tutkimukselle (Kettunen 2019, 3).

Keski-Suomessa toimivien liikuntaseurojen aihealue tarjoaa kuitenkin mahdollisuuksia laadulliselle tarkastelulle. Käyttämämme yhdistysaineistoon sisältyy teoriassa laajimmillaan KesLi:n kaikki 143 jäsenyhdistystä. Kyseinen paikallinen toimija on myös itsessään potentiaalinen laadullisen tarkastelun kohde. KesLi tarjoaa jäsenilleen koulutuksia, seura-analyyysejä, seurafoorumeja, sekä lakiasianneuvontaa (KesLi 2021). Monipuolinen palvelukokonaisuus olisi mielekäs tutkimuskohde varsinkin kenttätutkimuksen näkökulmasta (Kettunen 2019, 6).

Tämän tutkielman tutkimuskysymysten kannalta sopivimmaksi laadulliseksi aineistoksi on valittu haastattelu ja vastauksia tutkimuskysymyksiin pyritään löytämään induktiivisesti haastatteluja käyttäen sisällönanalyysin avulla (Tuomi & Sarajärvi 2003, 93). Yhdistyksessä työskentelevällä henkilökunnalla oletetaan olevan ymmärrystä ja erityistä tietoa oman yhdistyksen toiminnasta. Olemme edellisessä luvussa tarkastelleet varsinaista toimintaa, varainhankintaa ja avustusprosessia yhdistyksen näkökulmasta ja seura-asiantuntijan haastattelusta voi saada uutta perspektiiviä näiden merkityksestä juuri liikuntaseuran kohdalla.

4.2 Haastattelun tavoitteet

Tämän tutkimuksen aineiston keräilytavaksi on valittu haastattelu. Tämä laadullinen aineisto tukee tutkimuksen tavoitteita, sillä haastattelu antaa mahdollisuuden tulkinnalle, kartoittaa tutkittavaa aihetta ja voi tuoda kuvaavia esimerkkejä, auttaen vastaamaan tutkimuskysymyksiin (Metsämuuroinen 2006, 113). Haastattelumuodoksi on valittu puolistrukturoitu haastattelu ja se noudattaa ennalta valittuja teemoja tutkimuskysymysten mukaisesti kolmessa osassa: tulonlähteet, taloushallinto ja koronapandemian vaikutukset toimintaan.

Tässä tutkimuksessa keskitytään yhdistystoiminnan tulonlähteiden tarkasteluun ja taloushallinnon ominaisuuksiin liikuntaan erikoistuneiden yleishyödyllisten yhdistysten toiminnassa. Vaikka tutkimusta rajaavana alueellisena kontekstina toimii Keski-Suomen alue, se ei välttämättä tule olemaan rajoittava

tekijä yhdistysten taloushallinnon näkökulmasta. Yhdistyksiä koskevat pakottavat säädökset kuitenkin koskevat kaikkia Suomessa toimivia yhdistyksiä (YhdL 1 §), Keski-Suomen aluerajaus tulee kyseeseen tarkastelussa käytettävän materiaalin ja käytännön esimerkkien osalta, muttei välttämättä estä tulosten yleistettävyyttä.

Haastateltavien yhdistysten valinnassa edellä mainittujen kriteerien lisäksi merkittävä rooli oli yhdistysten koolla, jäsenmäärällä ja varsinaisen toiminnan volyyymilla. Vaikka jokainen yhdistys on kirjanpitovelvollinen, taloushallinnon vaatimukset, kuten tilintarkastusvelvollisuus, eivät ole kaikilla yhdistyksillä samat, kuten luvussa 3 kävi ilmi. Taloudellisten mittareiden ja jäsenmäärän lisäksi haastatteluaineistosta pyritään tekemään heterogeeninen haastatteleamalla eri lajeihin erikoistuneita yhdistyksiä

Lopullisia haastatteluaineiston tuloksia tarkastellaan laadullisesti, induktiivisella lähestymistavalla. Vaikka puolistrukturoidun haastattelun runko on linjassa teorian kanssa ja kolmen haastatteluteeman kysymykset ovat teoriatarkastelun tulosta, haastattelujen tavoitteena on vastata tutkimuskysymyksiin luoden samalla uutta teoriaa ja haastateltavien yhdistysten omaa identiteettiä unohtamatta puhtaalle diskurssianalyysille ominaista kertomuksista syntyvää narratiivia. (King, Horrocks & Brooks 2019, 289–294).

Itse haastattelutilanteen onnistumisen kannalta tärkein tavoite tässä tutkimuksessa on luottamuksen syntyminen haastattelijan ja haastateltavan välille. Haastattelusta ei puolistrukturoidun asetelman vuoksi haluttu tehdä kysymys – vastaustyyppistä, vaan mahdollisimman paljon arkista vuorovaikutustilannetta muistuttavaa keskustelua (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 29).

Koska kysymyksissä on jonkin verran potentiaalisesti arkaa tietoa etenkin taloudellista informaatiota käsittelevien haastattelukysymysten osalta, luottamuksen syntymistä pyrittiin haastattelutilanteessa tuomaan esille yhteisyyttä korostamalla: haastattelijana on ollut yhdistystoiminnassa haastateltaviin nähden vastaavassa vastuuasemassa ja oman esittäytymisen ja esiintymisen kautta pyrkii aktiivisesti herättämään niin ammatillista uskottavuutta kuin henkilökohtaista luottamusta haastateltavissa (Tienari, Vaara & Meriläinen 2005, 111–112; King et al. 2019, 78–79).

Luottamuksen syntymisen kannalta on myös merkitystä kysymyksenasettelulla: ei ole luontevaa kysyä ensimmäisen minuutin aikana taloudellisesti arkaa tietoa, vaan arkoihin kysymyksiin on helpompi johdatella haastateltavaa: tätä potentiaalista konfliktia on myös pyritty välttämään antamalla haastateltavalle tilaa puhua ja kertoa asioista vapaamuotoisesti, noudattaen siltä osin kerrottavien haastattelun ominaisuuksia (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 199–202). Tätä lähestymistapaa tukee myös haastattelun käytännön järjestely: jokainen haastattelu toteutettiin kasvokkain virtuaalisen lähestymistavan sijasta ja haastattelupaikaksi valittiin aina haastateltavan työpaikka tai muutoin hänelle tuttu ja turvallinen ympäristö, jolloin vältyttiin fyysisen etäisyyden tuomista haasteista (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 266–271).

4.3 Aineistolähtöisyys ja sisällönanalyysi

Tutkimuksen haastatteluaineistoa analysoidaan laadullisesti ja induktiivisesti. Aineistolähtöinen lähestymistapa on valittu tutkimuksen tavoitteita palvelleen: tutkimuskysymysten luonne on avoin ja siten myös haastattelun puolistrukturoitu rakenne on tätä avoimuutta tukeva. Tuomi ja Sarajärvi (2003, 97) korostavat, että aineistolähtöisellä analyysillä pyritään löytämään teoriaa aineistosta käsin, eikä aikaisemmalla teorialla ja tiedoilla pitäisi olla analyysin kannalta mitään merkitystä.

Tämän tutkimuksen kannalta teoria on kuitenkin olennaista ainakin kysymyksenasettelun näkökulmasta, joten on mahdotonta ajatella, ettei teoria liittyisi lainkaan aineistoon. Tätä yleistä aineistolähtöisen analyysin ongelmaa on yritetty ratkaista teoriasidonnaisen analyysin keinoin: teoria nähdään tällöin väljempänä, temaattisena pohjana, joka auttaa analyysin etenemistä, muttei poissulje tulkintaa tai induktiivista päättelyä (Tuomi & Sarajärvi 2003, 98).

Sisällönanalyysillä on pyrkimys kuvata aineiston sisältöä sanallisesti, toisin kuin sisällön erittelyllä, joka on aineiston tarkastelun kvantitatiivinen menetelmä (Tuomi & Sarajärvi 2003, 107). Sisällönanalyysillä tavoitteena on tulkita laadullisesti aineistoa ja luoda siitä selkeää ja yhtenäistä uutta teoriaa, joka kuvaa tutkittavaa ilmiötä kadottamatta tutkimusongelman kannalta olennaisinta sisältöä (Hämäläinen 1987).

4.4 Haastattelurunko

Lopullinen haastattelurunko (liite 1) mukailee kolmea tutkimuskysymystä teemoittain. Haastattelun taustatiedoissa kysytään haastateltavan työnkuvan ja aseman lisäksi myös yhdistyksen toiminnan luonne. Tällä pyritään selvittämään haastateltavan ammatillista osaamista ja asiantuntija-asemaa yhdistyksessä samalla luoden haastattelijalle yleiskuvaa yhdistyksen toiminnasta tulonlähteiden arviointia varten.

Ensimmäinen teema, yhdistyksen tulonlähteet, sisältää kysymyksiä yhdistyksen rahavirrasta. Toinen teema, yhdistyksen taloushallinto, sisältää kysymyksiä taloudenhoidon järjestämisestä, tilintarkastuksesta ja palvelun laadusta. Kolmas ja viimeinen teema sisältää kysymyksiä koronaviruspandemian vaikutuksista yhdistyksen toimintaan. Koska haastattelu on puolistrukturoitu, kaikissa teemoissa pääkysymysten lisäksi esitetään tarvittaessa jatkokysymyksiä ja pyydetään haastateltavaa tarkentamaan haastattelijalle yksinkertaisiakin termejä, jottei vastauksia rajoittaisi haastattelijan tietämys aiheesta.

Vaikka haastattelija tietää etukäteen haastateltavan yhdistyksen jäsenmäärän ja sääntöjen sisällön, sillä nuo ovat haastattelututkimuksen aineiston valintakriteerejä, haastattelussa silti kysytään jäsenmäärä ja yhdistyksen säännöt. Tämä lähestymistapa kulkee englanninkielisessä metodologiakirjallisuudessa nimellä "opening-the-locks pattern" (Rubin & Rubin 2005, 144): tutkija esittää

haastattelussa olevansa naiivi ja epätietoinen keskustelunaiheen suhteen, mikä mahdollistaa informatiiviset vastaukset ja avaa "lukkoja" jatkokysymyksiin, mikä taas johdattelee tutkijaa epäsuoraan uuden tiedon äärelle, jota hän ei olisi välttämättä saanut rajaamalla kysymyksiään liian tarkasti etukäteen (Rubin & Rubin 2005, 145).

4.5 Haastattelujen toteuttaminen

Tutkimusaineisto muodostuu neljän puolistrukturoidun haastattelun litteroidusta tekstistä ja sitä tarkastellaan laadullisesti ja induktiivisesti. Vaikka taustateorian käyttö haastattelun teemojen muodostamisessa antaa viitteitä deduktiivisesta lähestymistavasta, niin haastattelurungon muodostaminen kuin haastattelun toteuttamisen laadulliset tavoitteet tukevat induktiivista lähestymistapaa: vastaukset ja teemat muodostavat aineiston, eikä teoriaviitekehys (Patton 2002, 453).

Haastatelluista neljästä yhdistyksestä haastateltavien henkilöiden ammattikuvat ja viralliset nimikkeet olivat toisistaan poikkeavia, mutta jokainen henkilö oli joko suoraan tai epäsuoraan vastuussa yhdistyksen taloushallinnon laadimisesta, hoitamisesta tai raportoinnista. Haastateltavien työnimikkeitä ei tässä tutkimuksessa liitetä yhdistyksiin, mutta aineiston validiteetin varmistamiseksi ne kuitenkin mainitaan. Ammattikuvat olivat seuraavat: talouspäällikkö, toimistopäällikkö, johtokunnan jäsen ja toimistos sihteeri.

Puolistrukturoidun haastattelurungon kolme teemaa tulivat haastatteluisa esille ja niitä tarkastellaan seuraavaksi. Jotta tulosten analysointi olisi mahdollisimman selkeää, haastatteluaineiston vastaukset pyritään jakamaan tutkimuskysymysten mukaiseen kolmeen teemaan: yhdistyksen tulonlähteisiin, taloushallinnon järjestämiseen ja koronarajoitusten vaikutuksiin. Ennen näiden teemojen seikkaperäistä analyysiä on kuitenkin määriteltävä haastateltavien yhdistysten ominaisuudet ja taustatiedot.

Yksi tutkimusaineiston tavoitteista oli haastatella mahdollisimman erilaisia yhdistyksiä, niin jäsenmäärän kuin lajin näkökulmasta. Lopullisessa aineistossa kaksi yhdistystä neljästä oli ensisijaisesti kilpaseuroja, toinen näistä kuitenkin ensimmäistä huomattavasti pienempi jäsenmäärän osalta. Suurempi kilpaseura on tässä tutkimuksessa jatkossa "Seura A" ja pienempi "Seura B". Näistä kilpaseuroista A harjoitti myös ei-kilpailullista harrastustoimintaa, mutta B oli puhtaasti kilpatoiminnan ehdoilla toimiva "perinteinen urheilujoukkue", jonka jäsenistöstä 100 % osallistui kilpatoimintaan. Tärkein ero näiden seurojen välillä muodostui nimenomaan kilpatoiminnan luonteesta: A järjesti kilpatoimintaa poikalapsille ja nuorille pojille 17-vuotiaaksi saakka ja B vastaavasti oli puhtaasti miesten edustusjoukkue, jonka kilpatoiminta oli ammattimaista.

Kolmas yhdistys on valtakunnallisesti aktiivinen toimija, jolla on haastatteluhetkellä toimintaa yli viidellä paikkakunnalla Suomessa. Yhdistys eroaa kilpaseuroista juuri siinä, ettei se ole kilpaseura. Yhdistyksen laji kuitenkin täyttää liikunnan edistämistarkoituksen säännöissään. Huomionarvoista yhdistyk-

sen toiminnassa on sekin, että kilpailutoiminnan puute on tärkeä osa lajin filosofiaa: yhdistys korostaa kilpailuttomuutta osana lajin ja sen harrastajien identiteettiä.

Haastattelun aikana kävi myös ilmi, että yhdistyksen kotipaikka oli muutettu Jyväskylästä Etelä-Suomeen, mikä toi aineistoon lisämausteen: yhdistys toimii paikallisesti Keski-Suomessa ja on Keski-Suomen Liikunta ry:n jäsen, mutta virallinen kotipaikka ei ole Keski-Suomessa. Yhdistyksen hallitus, hallinto ja toiminnanjohtaja toimivat Jyväskylästä käsin, joten kotipaikan muutos ei vaikuttanut haastatteluvastausten laatuun, mutta toi arvokasta lisätietoa yhdistyksen poikkeavasta asemasta aineistossa. Tämä yhdistys mainitaan tutkimuksessa jatkossa nimellä "Yhdistys C".

Viimeinen haastateltava on edellisen yhdistyksen tavoin ei-kilpaseura ja se eroaa jäsenmäärän lisäksi myös toiminnan laadussa merkittävästi muista seuroista: yhdistyksen edistämää lajia ei voi harrastaa ympäri vuoden, joten toiminta on rajattu selkeään kauteen, ja lajin harrastamisella on laillinen ikäraja. Tämän lisäksi yhdistyksellä ei ollut lainkaan palkkakuluja, poiketen muista seuroista, sillä toiminta oli täysin vapaaehtoista. Tämä yhdistys on myös aineiston neljästä seurasta ainoa, jonka toiminta ei edellytä tilintarkastusta. Yhdistys on tutkimuksessa jatkossa nimellä "Yhdistys D".

Tärkeimpiä erottavia tekijöitä tähänastisen kuvauksen perusteella yhdistysten kilpa-aseman lisäksi olivat jäsenmäärä ja siten toiminnan volyyymi ja tilintarkastusvelvollisuus. Aiemmin tässä tutkielmassa tuotiin esille tilintarkastuksen pakollisuus ja Tilintarkastuslain vaatimukset yhdistyksille, joten niitä ei enää toisteta tässä yhteydessä. Alla oleva taulukko tiivistää haastateltavien yhdistysten ominaisuudet. Tunnistetietojen salaamiseksi yhdistysten jäsenmäärä on pyöristetty ja ilmaistu epäsuorasti, mutta suuntaa antavasti. Neljän yhdistyksen haastateltavat henkilöt ovat haastattelujen tulevaisuudessa lainauksissa myös esillä vastaavien kirjainten mukaisesti A-D. Haastattelurungosta poikkeavien kysymysten ja haastattelijan roolin korostamisen yhteydessä käytetään lyhennettä "H" (haastattelija).

TAULUKKO 1 Tutkimuksen yhdistykset.

Yhdistys	Kilpatoiminta	Jäsenmäärä	Tilintarkastus
Seura A	Kyllä	> 1000	Pakollinen
Seura B	Kyllä	< 300	Pakollinen
Yhdistys C	Ei	< 600*	Pakollinen
Yhdistys D	Ei	< 100	Ei

* Yhdistys C jäsenmäärä tässä huomioitu Keski-Suomen osalta

5 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitetään haastattelututkimuksen tulokset ja pohditaan aineistosta tärkeimmiksi nousseita teemoja haastatteluista litteroitujen sitaattien avulla sekä pyritään löytämään teemoittain yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia haastattelvien yhdistysten välillä. Sisällönanalyysi suoritetaan alaluvuittain niin, että teemat muodostavat kolme alalukua 5.1, 5.2 ja 5.3. Ensimmäisen ja kolmannen teeman kohdalla vastaukset analysoidaan vielä erikseen yhdistyksittäin. Tähän ratkaisuun on päädytty haastattelujen litteroinnin jälkeen, sillä aineiston heterogeenisyys erityisesti tulonlähteiden osalta nostaa aineiston ristiin tulkinnan osalta epäselvyyden riskiä (King et al. 2019, 200–201). Vastauksia verrataan yhtäläisyyksien ja eriävyyksien osalta alalukujen sisällä.

5.1 Tulonlähteet ja varainhankinta

Ensimmäinen tutkimuskysymys on ”Mitkä ovat liikuntayhdistyksen tulonlähteet?”. Haastattelun ensimmäisessä osiossa käytiin siten läpi yhdistysten toiminta ja miten se on rahoitettu. Avustukset kuuluvat yhdistysten Varainhankinta-erän jälkeen tuloslaskelman Satunnaisiin eriin (Leppiniemi ja Kykkänen 2013, 151), mutta haastattelun yhteydessä avustukset rinnastettiin varsinaisen toiminnan ja varainhankinnan käsitteisiin keskustelun selkeyttämiseksi ja keskusteluyhteyden säilyttämiseksi yhtenäisenä (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 26–27). Kysymys ”saako yhdistyksenne satunnaisten erän tuottoja?” olisi saattanut olla liian kirjanpitotekninen, kun vastaavasti ”saako yhdistyksenne avustuksia?” on selkeä tulonlähteen ilmaisu.

5.1.1 Seura A:n tulonlähteet

Seura A:n kohdalla suurimmat tulonlähteet liittyivät seuran jäsenten säännöllisesti maksamiin kuukausimaksuihin.

”Kuukausittain jokainen joukkue maksaa jokaisesta pojasta, niin, toimistomaksun ja silleen pyöritetään niinku tätä arkea.” (A)

Vastauksesta käy myös suoraan ilmi, että toimistomaksulla katetaan seuran kiinteät ja muuttuvat kustannukset, kuten tilavuokrat ja henkilöstön palkat.

”Sitten meillä tietenkin yritetään saada sponsoreita ja muuten tuossa takana on tämä meidän suurin, eliikka kesäliiga, joka kerää semmoinen jopa 700 nuorta pientä pelaajaa kesäisin mukaan.” (A)

Tässä mainittu kesäliiga (nimi muutettu) on suurin yksittäinen tapahtuma Seura A:n toiminnassa ja muodostaa huomattavan osan tuloista kilpakauden ulkopuolella. Olennainen huomio tässä on myös sponsoroinnissa, josta oli keskuste-

lua tutkielman toisessa luvussa: kesäliiga kerää paljon osallistujia ja siten näkyvyyttä sponsoreille. Yksi haastattelurungon kysymyksistä liittyi kesällä tapahtuvan toiminnan ja lasten kohdalla kesäleirien tuottoihin. Haastattelija esitti kesäliigan ominaisuuksiin liittyvän laadullisen kysymyksen:

”Mulla tuli tuosta kesäliigasta vielä, että voiko sitä jotenkin verrata vaikka siihen, että esimerkiksi joku seura vaikka järjestää kesäleirejä lapsille koska niillä ei ole niinku tämmöistä, vaikka kilpatoimintaa?” (H)

Kesätoiminnan laatu ja ominaisuudet poikkesivat seura A:n kilpakauden toiminnasta.

”Toiminta ei ole lainkaan kilpailullista tämä (kesäliiga), vaikka se järjestetäänkin semmoinen kolmisen tapahtumaa kesän aikana kesän syksyn aikana, että sinne kaikki tulee sitten mukaan pelaamaan.” (A)

Tässä yhteydessä A korosti myös sitä, että vaikka kesäliigaan hankitaan sponsoreita ja näkyvyyttä, kyseessä on kaikille lapsille ja sukupuolille avoin tapahtumasarja, jonka tarkoituksena on puhtaasti lajin edistäminen ja lasten liikuttaminen lajin keinoin. Tämä on tärkeä huomio, sillä Seura A:n toiminta kilpakauden aikana perustuu alle 17-vuotiaiden poikien joukkuetoimintaan. Tyttöjen joukkueita seuralla ei ole, mutta sukupuolijako ei ole voimassa kesäliigan aikana, sillä se ei ole virallinen kilpailutapahtuma.

Toisin sanoen, vaikka seura ei pysty järjestämään tytöille kilpatoimintaa, he ovat kuitenkin tervetulleita kesäliigaan. Kesä- ja harrastetoiminnan tarkoituksena lajin edistämisen lisäksi on myös tarjota harrastajille kuva seuran toiminnasta ja mahdollistaa kilpatoimintaan osallistuminen lasten niin halutessa. Haastattelijan kysyessä muuta vastaavaa ei-kilpatoiminnan mahdollisuutta tuli esille, että myös kilpakauden aikana seuralla on ei-kilpailullista toimintaa, joka muodostaa pienen osan, noin 15 % koko kilpakauden tuotosta.

”...joo eli meillä on harrasteporukkaa ja sitten tuota meillä on kilpailullista toimintaa, eli harrasteporukkaan pääsee ne, jotka ei halua niin kuin he halua vaan niinku pitää hauskaa ja pelata kerran kaksi kertaa viikossa, et hei ei tarvitse osallistua mihinkään järjestämiin, mihinkään näihin otteluihin.” (A)

Varainhankinnan osalta Seura A perii jäseniltään jäsenmaksun ja vapaaehtoiset kannatusjäsenet voivat tukea seuran toimintaa.

”Kerran vuodessa peritään joukkueilta, ja sitten on myöskin vapaaehtoinen jäsenmaksu eli otetaan meidän kotisivuilla joo elikkä onko ne sitten kannatusjäseniä ja mitkä nyt sitten, jotka antaa jotain extraa.” (A)

Avustuskeskustelu tuotti arvokasta tietoa, sillä se korosti Seura A:n lajiliiton merkitystä ja lajille ominaista tukimuotoa. Yleisiä valtakunnallisia tai paikallisia avustuksia seura ei saa, vaan saatu lajiliiton avustusraha kohdistuu A:n valmentajiin. Tällaisten tukien tarkoitus on kehittää seuratoimintaa tukemalla rahallisesti lajikohtaista osaamista.

”Esimerkiksi lajiliitto on tukenut hänen (valmentaja) palkkausta tietyllä summalla joka vuosi, sitten heillä on aina tämmöisiä uusia kannusteita tai jotain osaamista eli-
kä tämä valmentaja antaa meidän seuralle jotain tiettyä osaamista.” (A)

Seuran muita tulonlähteistä keskusteltiin lyhyesti: oheistoimintaa, kuten kahviomyyntiä tai vastaavaa kilpatoiminnan yhteydessä syntyvää pientä tuloa pidetään seurassa talkootulona, jonka seuran joukkue ansaitsee omaa joukkuetta varten ja voi käyttää nämä talkootulot sitten oman joukkueen sisällä esimerkiksi kauden päättäjaisissä tai kuten pelaajat itse haluavat.

Näin ollen vapaaehtoistoimintaan rinnastettava talkootoiminta toteutuu seuran sisällä joukkueiden itsensä ehdoilla, eikä seura hanki tällä toiminnalla itselleen tuloja varainhankintamielessä. Olennainen muu tulonlähde Seura A:lle oli koulutustoiminta. Yhdessä lajiliiton kanssa järjestettävät valmentajakoulutukset antavat yhdistykselle mahdollisuuden kouluttaa lajin tuomareita, ja nämä koulutukset antavat jäsenille mahdollisuuden toimia näissä tuomaritehtävissä kansallisesti ja kansainvälisesti.

”Myöskin me itse järjestetään koska meillä on niin osaavia valmentajia, että he voi järjestää esimerkiksi semmoisia koulutuksia, jotka on sitten taas vähän niinku korkeimman tason koulutusta, niin meidän valmentajat pystyy lajiliiton tuella, tavallaan ne on haluttu antaa meille luvan, että voitte järjestää näitä koulutuksia koska meillä on osaamista.” (A)

Seura A:n tärkeimpiä tulonlähteitä ovat siten varsinaisen toiminnan kuukausimaksut, kesäliigan osallistumismaksut ja näiden sponsorituotot. Sen lisäksi yhdistys saa tuloja oheistoiminnasta, kuten vaate- ja tavaramyynnistä sekä pelien yhteydessä järjestettävistä kahviomyynnistä. Varainhankinta ja yleisavustukset ovat seuralle vähäisiä tulonlähteitä, mutta Seura A saa merkittäviä kohdeavustuksia omalta lajiliitolta.

5.1.2 Seura B:n tulonlähteet

Seura B on Seura A:n tavoin kilpaseura, mutta eroaa siitä merkittävästi kahden ominaisuuden turvin: 1). seura harjoittaa yksinoikeudella ammattimaista kilpatoimintaa ja 2). seuran jäsenmäärä on huomattavasti A:ta pienempi. B:n toiminta poikkeaa A:sta siinä, että kaikki varsinaisen toiminnan tuotto perustuu suoraan kilpatoimintaan: seuran edustusjoukkue pelaa kansallisella tasolla ja tämän seuran peleihin on pääsymaksu.

Seuran kilpatoiminnan järjestäminen tuo lipputulojen lisäksi muita lisätuloja: otteluissa on oheismyyntiä kahvion turvin, eikä tämä myynti ole Seura B:n kohdalla talkootuloa, vaan osa varsinaista toimintaa. Myös sponsoritoiminta on odotetulla tavalla isossa osassa ja sen tarkoitus on laadultaan erilainen kuin Seura A:n kesäliigan kohdalla. Sponsorituotot ovat iso osa seura B:n tuloja ja haastattelussa kävi ilmi, että nämä tuotot ovat lipunmyynnin ohella iso tulonlähde.

”Kilpailutoiminta, se on se suurin: sponsorointi ja lipputuloja ja tätä, kioskimyyntiä, tapahtumamyyntiä.” (B)

Lyhyt sitaatti kertoo paljon. B:n kilpatoiminta täyttää tutkielman kolmannessa luvussa mainitut yleishyödyllisen toiminnan verovapautuksen vaatimukset: seura järjestää urheilutapahtumia ja harjoittaa mainos- ja tavarannmyyntiä vain pelien yhteydessä, jolloin tämä toiminta ei voi olla elinkeinotoimintaa laajuudesta ja jatkuvuudesta huolimatta.

Seura B:llä on myös vuosittainen jäsenmaksu. Muita varainhankintakeinoja ei ole, eikä myöskään avustustoimintaa ole ollut lainkaan. B:n kohdalla tulonlähteiden analyysi on yksinkertaista, koska kilpatoiminnan lisäksi seuralla ei ole muuta toimintaa. Lajiliitto on mukana vain siltä osin, että se myöntää seuralle luvan osallistua kilpailuihin, mutta Seura A:n kaltaista koulutustoimintaa tai muita tukimuotoja ei ole. Tässä yhteydessä korostuu myös lajin edistämisen tarkoitus ja keinot: alle 17-vuotiaiden poikien kohdalla lajin edistämiseen liittyy näkemys lajin laadukkaasta opettamisesta lajiliiton avulla ja toiminnan kehittämisestä, mutta aikuisten edustusjoukkueen kilpatoiminta on puhtaasti lajin toteuttamista suorituskeskeisesti.

Seurojen A ja B välillä merkittävin ero jäsenmäärässä määräytyy myös joukkueiden lukumäärän seurauksena. Seura B pelaa edustusjoukkueena kansallisessa sarjassa, johon tarvitaan vähimmäisiän lisäksi myös tietty lajin osaamisen taso. Joukkueita saa olla enintään yksi, eikä siihen voida valita ”ketä tahansa”, sillä seuran ensisijainen tavoite on lisätä lajin tietoisuutta kilpailullisen menestyksen voimin. Jäsenmäärien ero näyttäytyy myös siinä, että junioritoiminnassa on mukana huomattavasti enemmän lapsia, joukkueita on enemmän, koska eri ikäryhmillä on eri sarjat jo muutaman ikävuoden välein. Seura B:n kohdalla ei ole tällaista tilannetta, mutta toisaalta seuralla ei ole myöskään yläikärajaa. Lajiosaamisen näkökulmasta edustusjoukkueen menestys voi myös lisätä niin lajin kuin seuran näkyvyyttä ja houkutella lisää tulonlähteiden sponsoritulojen merkeissä.

5.1.3 Yhdistys C:n tulonlähteet

Kolmas haastateltava yhdistys, C, ei harjoita kilpatoimintaa, eikä sen järjestäminen olisi edes mahdollista siinä lajissa, jonka harrastamista yhdistys säännöissään edistää. Tämä on arvokas kontrasti Seurojen A ja B vastapainoksi, sillä Yhdistys C:n tulonlähteet eivät voi muodostua kilpatoiminnasta ja siihen liittyvästä oheismyynnistä, sponsoroinnista taikka kilpatoimintaan sidotuista avustuksista.

Tämä tuli nopeasti esille haastattelun taustatietojen yhteydessä:

”Yhdistys järjestää (lajin) opetusta, leirejä, mahdollisesti joitain näytöksiä, lajinäytöksiä ja pienimuotoisesti seura järjestää myös jotain tilaustapahtumia, mutta se on lajin edistävissä tarkoituksissa ... ei ole kilpatoimintaa, nyt en ulkoa muista miten säännöissä lukee joo, mutta tuota kilpaileminen ei kuulu mihinkään meidän lajeihin.” (C)

Jatkokysymys yhdistyksen sukupuoli- ja ikäjakaumasta vahvisti Yhdistys C:n toiminnan filosofiaa, sekä antoi viitteellisen arvion junioritoiminnan määrästä:

”Täällä kaikki saa harrastaa, yksin ja yhdessä ja laji ei niin sanotusti halua syrjiä, mutta ei erottele ihmisiä minkään ominaisuuden perusteella, eli siis sekaryhmät ja jotkut nuoret jopa saattavat olla aikuisten kanssa samassa ryhmässä.” (C)

”Mun tekisi mieli heittää, että meillä 90 % on lapsia tai muita alle 18-vuotiaita, tämä nyt ihan vaan heitto, mut se on ihan vähintään 80 %, selvästi suurin osa.” (C)

Näin ollen kilpatoiminnan puuttuminen antaa Yhdistys C:lle mahdollisuuden sekaryhmien muodostamiseen ja poikkeuksellisesti myös ikäryhmien sekoittamiseen. Tämä on loogista: lajin osaamisen taso määrittelee ensisijaisesti ryhmän demografisen jakauman ja vastaavasti opetuksen vapaamuotoisempi toteutus tapa mahdollistaa monimuotoisten ryhmien muodostumisen, toisin kuin esimerkiksi Seura A:n poikien joukkueissa, joissa ikä määrittää juniorisarjatasot ja vastaavasti Seura B:n tilanne, joissa sekä sukupuoli, että taitotaso rajaavat seuran jäsenistöä.

Tarkempi keskustelu Yhdistys C:n toiminnan tulonlähteistä avasi yhdistyksen toiminnan tarkoituksen toteutumista kokonaisvaltaisesti:

”Aivan ehdottoman suurin osa on osallistumismaksu jäseniltä ja sitten kun mennään tarkkoja termejä niin jäsenmaksu, niin se on nolla euroa. Sitten jäsen, kun käyttää yhdistyksen ja seuran palveluita niin se maksaa sitten siitä kyllä.” (C)

” Ja muu on sitten avustukset on niinku, se vähän vaihtelee aina, mutta voi olla, että avustukset ja ehkä tämmöinen joku kymmenisen prosenttia mutta sitten tämmöinen jonkunlaisen niinku yhteistyökumppaneiden kanssa tai joku tämmöinen oma pienimuotoinen tilaustoiminta muodostaa sitten myös niinku ehkä kolmannen osan, mutta se on niinku jo sanoin jo, niin marginaalinen tällä hetkellä, että tuota se käytännössä on ehkä joku tilavuokra tai sitten jotkut tilausopetukset.” (C)

”...eli osallistumismaksut ja avustukset, se on niinku se millä meidän seura pyörii. Kolmantena, mikä on, taikka kolmas tämmöinen pointti on, että kilpalajeissa on vaikka paljon tämmöistä sponsoritoimintaa ja sillä ei ole meidän seurassa oikeastaan niinku minkäänlaista roolia.” (C)

Yhdistyksen varsinainen toiminta näin ollen perustuu täysin jäsenten osallistumismaksuihin lajin opetustunneille ja varsinaisen toiminnan lisäksi ainoana merkittävänä tulonlähteenä toimivat avustukset. On myös mielenkiintoista, että haastateltava toi esille oma-aloitteisesti sponsoritoiminnan puuttumisen heidän kohdallansa. Kilpatoimintaa ei ole, eikä ulkopuoliset tulonlähteet kuulu lajiin, jossa kilpailuja ei järjestetä. Tämä on olennainen huomio, sillä Yhdistys C:n toiminta perustuu lajin harrastamisen rahoittamiseen, kun vastaavasti aiemmin mainittu Seura B toteuttaa omaa toimintaa pääosin sponsorituottojen varoin.

Lyhyesti mainittu tilaustoiminta ja yhteistyötapahtumat ovat marginaalinen osa tuotoista, mutta näihin on myös vaikuttanut vuoden 2020 koronapandemia. Näiden tulojen lisäksi C mainitsee pienimuotoista varustemyyntiä ja paitamyyntiä, mutta näiden tarkoitus on enemmän yhdistyksen näkyvyyden lisääminen ja harrastajille oman laji-identiteetin vahvistaminen:

”...kivaa ekstrapaa, mutta sen tarkoitus on se rahan lisäksi myöskin niinku tukea jotenkin sitä toimintaa ja toki myös brändätä, että miksi me myydään paitoja ei nyt ehkä sen takia että joku tarvitsee siihen paidan mutta kiva jos se pukeutuu seuran vaatteisiin, niin et se aja sen sitten vähän niinku varainhankintanäkökulman edelle.” (C)

Yhdistyksen valtakunnallinen asema ja paikkakuntakohtaiset erot tulivat esille varsinaisen toiminnan valossa vain siten, että suurimmassa osassa kaupunkeja toiminta on kausittaista (syksy ja kevät) ja yhdessä kaupungissa on ympärivuotinen kuukausimaksu. Tästä maksujen ajoituksesta muodostunut ero johtuu pääosin siitä, että kuukausimaksun perivä kaupunki noudattaa toiminnassaan kuntosaleille tyypillistä sopimusmallia, jossa asiakas sitoutuu yhdistyksen harrastajaksi vuodeksi kerrallaan. Kyseisen toimipaikan toimintamalli eroaa myös muista kaupungeista siinä, että lukujärjestyksessä on mukana myös lajin taito-ohjaamisen lisäksi oheistoimintaa, kuten ohjattua venyttelyä ja liikkuvuusharjoituksia. Pääosin yhdistyksen tuotot kuitenkin noudattavat koulujen aikatauluja (jäsenistö 80–90-prosenttisesti peruskoululaisia).

”...kuukausia eli lasku tulee kuukausittain joo, mutta valtaosassa on kausimaksu syyskausi ja kevätkausi.” (C)

Tämän johdosta myös kesätoiminta oli koulujen aikatauluja myötäilevä, mutta kesätoiminnalla ei näytä olevan yhdistyksen tulonlähteiden kannalta merkittävää osuutta:

”Ei ehkä ihan niin kannattavaa toimintaa, mutta tuota, palvelee hyvin sitä kesän tarkoitusta sitten. Jos ottaa tietysti, kun kesä on niin lyhyt aika ja jos otetaan vuoden tuloslaskelma niin niin kyllähän se jää ihan niinku tosi pieneksi osaksi verrattuna sitten siihen kausimaksuun, koska vuosi nyt on semmoinen, että meillä on aika paljon muutakin kuin kesää.” (C)

Kesätoiminnan määrä näyttää olevan Yhdistys C:n kohdalla poikkeuksellista kilpaseuraan A verrattuna, vaikka jäsenistön ikäjakauma on samankaltainen. Yhdistyksen jäsenmäärät eivät ole kuitenkaan merkittäväällä tavalla poikkeavat, etenkin jos ottaa huomioon Yhdistys C:n valtakunnallisen toiminnan. Selittävää tekijää kesätoiminnan merkityserolle ei ole mahdollista aineiston perusteella luotettavasti päätellä, mutta spekuloida voi muutamasta näkökulmasta.

Vaikka kesätoiminnan laatua ei pystytä haastattelun avulla mittaamaan, Seura A:n kohdalla kesäliiga on järjestetty yhteistyössä kahden muun seuran kanssa. Sen lisäksi, tapahtuman järjestämisen rahoitus sponsorituottojen kautta on varmasti tärkeässä osassa. Itse kesäliigalla on näkyvyyttä ja tapahtumaa halutaan markkinoida sponsoreille. Yhdistys C:n kesätoiminta vaikuttaa haastattelun perusteella olevan oheistoiminnan asemassa. Itse haastattelutilanteen laadullisen tulkinnan näkökulmasta katsottuna, A:n edustajan kohdalla kesäliigan esittelyssä meni noin 10 minuuttia, mukaan lukien julisteiden, palkintojen ja pokaaleiden näyttäminen ja haastattelun aikana oli aistittavissa kesätoiminnan tärkeys seuran toiminnalle. Yllä oleva Yhdistys C:n edustajan sitaatti kesätoiminnan merkityksestä on taas kontrasti vastakkaiseen suuntaan: kesätoiminnan kuvaamiseen meni haastattelussa vain muutama minuutti ja haastateltava kertoi mielellään enemmän kausitoiminnan merkityksestä yhdistykselle.

Muista tulonlähteistä haastattelun aikana tuli esille esiintymistoiminta. Yhdistys C:n kohdalla lajiin liittyy esiintymisaspekti, joten haastattelija kysyi tällaisen toiminnan merkityksestä yhdistyksessä ja tulonlähteen mahdollisuuksista. Yhdistys toteuttaa esiintymistä osana kauden opetussuunnitelmaa, mutta erillisiä suur tapahtumia, kuten vaikka joulu- tai kevätkuuhlaa ei järjestetä, eikä myöskään pyritä hankkimaan tapahtumanjärjestämisen kautta yhdistykselle varoja:

”Meillä on omia esitystilaisuuksia, ne on ehkä enemmänkin osa sitä meidän kauden sisältöä, ei näin niinku varainhankinnan näkökulmasta ole se juttu. Ehkä syy on se, että se vaatii aika kovasti työtä, järjestämistä, semmoista että se on se tavallaan, kun siitä poistetaan semmoinen, että tällä nyt yritän ansaita niin sitten niinku se vaikuttaa myös siihen tekemisen tasoon ... mutta ne tavoitteet, kun ei ole enää se, että yritetään myydä jotain, kun saadaan massia, vaan tavoite on se, että saa onnistumisen kokemuksia harrastajille.” (C)

Yhdistyksellä on myös lajiliitto, johon Yhdistys C kuuluu, joskin lajin suhteellisen lyhyen historian ansiosta haastateltava koki, ettei lajiliittoa tai kattojärjestötermiä ei ole luontevaa käyttää heidän kohdallansa. Tästä huolimatta lajiliiton merkitys ei ole vain nimellinen, sillä he ovat Seura A:n tavoin vastuussa ohjaajien kouluttamisesta:

”Kouluttaa lajiin ja myös meidän uusia ohjaajia ja sitten se on tällä hetkellä niinku se taho missä pidetään omia henkilöstön sisäisiä koulutuksia missä halutaan painottaa meidän niinku sisältöihin liittyviin asioihin.” (C)

Haastattelun alussa tärkeänä tulonlähteenä mainittu avustusrahoitus käytiin läpi ja Yhdistyksen C erityisasema hakijana korostui tämän keskustelun yhteydessä.

”Meidän seura on tällä hetkellä rekisteröity Helsinkiin, johonkinhan se on rekisteröitävä ja tällä hetkellä kotipaikka on Helsinki ja syy siihen on se, että siellä on parhaat, järkevimmat tukimuodot saatavilla meille ja me voimme siis hakea Helsingistä avustusta, jota urheiluseuroille myönnetään mutta toki siihen vaikuttaa vain se meidän Helsingin toiminta ja sitten se (avustus) kohdistetaan Helsinkiin.” (C)

”... voidaan puhua niinku useammasta useamman henkilön vuosipalkasta niinku kokonaisuudessaan mitä se rahaa niinku on mitä sieltä voi saada niin että se on näinkin merkittävä tuki.” (C)

Tämän lisäksi C:n valtakunnallinen asema oikeuttaa seuraa hakemaan Opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisoseuroille tarjoamia avustuksia:

”...opetus- ja kulttuuriministeriön listalla nuorisojärjestö, se on uusi juttu, siitä on itse asiassa ensimmäinen toimintavuosi vasta menossa, jolloin me ollaan myös valtion avustusten piirissä ja eli saadaan avustusta valtiolta, jota he antaa nuorisojärjestöille. Tässä nyt tietysti se meidän niinku nuorten osallistujien nuorten ja lasten määrä ... ja sit se valtakunnallisuus, kun toimintaa on useammassa kaupungissa ja siinä muistaakseni onko, että viidessä eri maakunnassa, jos on toimintaa, niin voi hakeutua nuorisojärjestöjen niinku tälle tämmöiselle, se on ihan virallinen lista ja sitten kun on sillä listalla niin voi hakea sitä avustusta. Ei ole automaatio, että sitä avustusta saa mutta ainakin edellytykset täytyy: se on niinku leima sille, että saatte hakea joo ja

toivottavasti sieltä tulee myös semmoinen, niinku mittaluokaltaan se on Helsingin kanssa aika samankokoisia." (C)

Avustuskeskustelun yhteydessä tuli myös haastateltavan mielipide muista tukimuodoista:

"...seuratuki on, niin tuntuu pahalta sanoa, mutta se on niin pieni raha, että se ei välttämättä aina ajaa, maksa vaivaa hakea sitä."

"...siis Suomen kannalta isoissa kaupungeissa, niin nää kaupunkien omat systeemit ei taivu semmoiselta seuratoiminnalla oikein kauhean hyvin, että kotipaikka on jos-sain muualla. Vaikka meillä on toisessa kaupungissa X määrä harrastajaa ... mutta tuota ne systeemit on, että ei ole niinku haettu, koska se on jotenkin vaikeata ja syy siihen on se, että ei olla rekisteröity siihen kaupunkiin." (C)

Avustusrahoituksen merkityksellisyys yhdistystoiminnalle oli C:n haastattelun tärkein anti ja samalla vastakohta Seura A:n toiminnalle. Ainoa yhtäläisyys A:n ja C:n välillä löytyi siinä, että molempien yhdistysten lajiliitot toteuttivat lajin ohjaajien ja valmentajien kouluttamista ja siten pyrkivät ylläpitämään ja edistämään lajin asemaa.

C:n monipuoliset avustusmahdollisuudet muodostivat mielenkiintoisen käytännön esimerkin siitä, mitä avustuksia voi ei-kilpaseura Suomessa hakea ja mitkä ovat näiden tukien edellytykset. C:n kohdalla toiminnan rekisteröiminen pois Keski-Suomesta mahdollisti suuremman tukisumman, mutta luonnollisesti tämä tukisumma tuli myös käyttää siihen kaupunkiin, johon sitä haettiin. Toiminnan ollessa laajaa useassa Suomen kaupungissa on kuitenkin kiinnostava huomio, että Etelä-Suomessa tapahtuva toiminta sai merkittävästi enemmän tukea kuin mitä muissa kaupungeissa olisi ollut saatavilla, vaikkei yhdistyksen jäsenmäärä ollut Etelä-Suomessa sen suurempi kuin Keski-Suomessa. Tukirakenne näin ollen on ristiriitainen: toiminnalle saa tukea vain siinä paikkakunnalla, johon yhdistys on rekisteröity, mutta usealla paikkakunnalla toimimisesta samalla palkitaan valtion avustusten piiriin kuulumisella. Voi spekuloida, onko näiden avustusten hakukriteerit tarkoituksella suunniteltu niin, että ne kannustaisivat joko toimimaan täysin paikallisesti tai valtakunnallisesti, mutta tukimuotojen eriarvoisuus nousi joka tapauksessa esille alueellisten erojen osalta haastateltavan oman kokemuksen kautta.

Avustusten hakemisen vaiva ja hyöty olivat myös Yhdistys C:n kohdalla tärkeitä päätöksenteossa: seuratukea ei koettu vaivan hakemisen arvoiseksi ja samalla epäsuoraan kyseenalaistettiin hakuprosessin joustamattomuutta ja työläisyyttä. Tämä on myös ymmärrettävää etenkin Yhdistys C:n kohdalla, joka kuuluu usean eri avustuksen piiriin, mutta samalla korostaa sitä, että tukisummien määrän ja alueellisten erojen lisäksi avustusten hakuprosesseissa voi olla myös laadullista eriarvoisuutta: joitain avustuksia on yksinkertaisesti joko hankalampi hakea tai vaadittava työ ei ole koetun hyödyn arvoista.

Tässä tutkimuksessa ei ole tavoitteena arvioida erilaisten avustusten hakuprosesseja, mutta Yhdistys C:n poikkeuksellinen asema ja haastateltavan monivuotinen kokemus avustusten hakemisesta olivat arvokkaita kyseisen yhdistyksen tulonlähteitä arvioidessa. Seura A:n tulonlähteissä ei ollut lainkaan

C:n mainitsemia avustuksia, eikä siellä koettu avustusrahoitusta tärkeänä, lukuun ottamatta oman lajiliiton palkkatukia. Seura A:n puhtaasti paikallinen toiminta, suuresta jäsenmäärästä riippumatta, ei näytä oikeuttavan samoihin tukimuotoihin, mihin Yhdistys C valtakunnallisen asemansa vuoksi pääsi tai he eivät ole näistä avustuksista tietoisia.

5.1.4 Yhdistys D:n tulonlähteet

Neljäs haastateltava seura oli haastatteluaineiston kaikista pienin jäsenmäärän ja toiminnan volyymin osalta. Yhdistys D poikkeaa koon lisäksi myös selvästi lajin ominaisuuksien puolesta: lajin harrastamiselle on laissa määritelty 18 vuoden ikäraja (vs. Seura B:n kilpatoiminnan määrittämä), sen harrastamiseen vaaditaan lisenssi, eikä lajia saa harrastaa ilman että on ensin suoritettu asianmukainen koulutus. Sen lisäksi lajia ei pysty harrastamaan ympäri vuoden, vaan kausi rajoittuu noin 6 kuukauden mittaiseksi. Lajin harrastustoiminta Suomessa vaihtelee paikkakunnan mukaan, mutta poikkeukselliset vaatimukset lajin harrastamiselle rajoittavat myös yhdistysten lukumäärää valtakunnallisesti. Yhdistyksen tulonlähteet muodostuvatkin pitkälti lajin harrastamisen vaadittavien koulutusten ehdoilla:

”...ja tuota lajia käytännössä mahdollistetaan jäsenille ja sitten kesäisin myydään siten alkeiskursseja, heistä tulee uusia jäseniä ja sitten myydään niinku lajikokeilua tuotteena sitten lisäksi siinäpä se lyhykäisydessään.” (D)

Tuotot jakaantuvat koulutuksen ja lajikokeilun välillä melko tasan, eikä tämän yhdistyksen kohdalla ollut muita saman mittakaavan tulonlähteitä. Haastateltava kertoi lyhyesti, miten tulonlähteet eroavat toisistaan.

”...järjestetään onko meillä 5 vai 6 alkeiskurssia kesällä, niin heille pidetään 4 päivän kurssi mikä sisältää sitten sen ensimmäisen lajin itsenäisen kokeilun, vaikka elikkä 4 päivän koulutuksessa saat päätteeksi sen (yhden) kerran niinku mennä itse.” (D)

D:n lajin kohdalla on harrastamiseen siten koulutusta vaativa osaamiskynnys ja tästä muodostuu samalla yhdistyksen ensimmäinen suuri tulonlähde. Yhdistyksen lajiammatilliset toimivat kouluttajina ja alkeiskurssilla kouluttamiseen tarvitaan vielä erillinen lupa, joka täytyy ensin saada lajiliitolta:

”No meillä on siis mitä sanotaan niin kun lajimestareiksi, meillä niitä kouluttaja, niin ne käy siihen niinku sitten ihan kouluttajakurssin ... joo se on niinku ensimmäinen tällöinen lajikouluttaja meille mikä saa kouluttaa vähän tai joitakin oppilaita niin se on se ensimmäinen vaihe: se on noin viikonlopun koulutus ja aika paljon sitten teoriaa päälle”. (D)

Kouluttajaksi pääseminen vaatii harrastajalta alkuun lajiliiton koulutuksiin osallistumisen ja näihin liittyvän teoriakokeen onnistuneen suorittamisen. Tämän lisäksi harrastajan täytyy osoittaa lajin käytännön osaaminen lajimestarin (nimi muutettu) valvonnassa. Kun lajin koulutukset, teoriakoe ja valvotut suori-

tuskerrat on suoritettu, harrastaja saa lajiliitolta virallisen lisenssin toimia kouluttajan asemassa Suomessa.

Yhdistyksen toinen suuri tulonlähde oli haastattelussa mainittu lajikokeilu. Sen ero kouluttamiseen on jo nimen puolesta selkeä: lajia kokeillaan käytännössä edellä mainitun koulutetun lajimestarin kanssa passiivisen seuraajan roolissa ja tästä kokeilusta suoritetaan yhdistykselle kertamaksu. Haastattelija pyysi tarkentamaan, kenelle tämä lajikokeilu järjestetään ja miten se toteutetaan yleishyödyllisen toiminnan vaatimukset täyttäen:

”...niistä tehdään niin kuin yhdistyksen jäseniä, eli sitten kun (harrastaa) ja samaten kaikki alkeiskurssilaiset, että käsittääkseni kuin mä tarjotaan palveluja vaan jäsenille eli kaikista tulee jäseniä, niin emme ole alvivelvollisia.” (D)

”...niin eli sillä tavalla kuin maksaa meidän kerhon jäsenmaksu ja sitten lajiliiton jäsenmaksu ja se myös kuuluu kanssa siinä, että meidän pitää (se perää), siitä tulee muun muassa vakuutukset sitten ja näin niin.” (D)

Yhdistys D:n varainhankinta näin ollen muodostuu jäsenmaksuista, mutta mielenkiintoinen poikkeus muihin haastateltaviin yhdistyksiin nähden on pakollinen lajiliiton jäsenmaksu, joka samalla kattaa jäsenten vakuutuksen. Lajin ominaisuuksien puolesta vakuutus on pakollinen ja sen ottaminen on sidottu kätevästi yhdistystoimintaan jäsenmaksun avulla. D myös on selvästi perehtynyt, miten yleishyödyllinen toiminta täytyy järjestää myös sellaisten asiakkaiden kohdalla, jotka haluavat lajia kokeilla: palveluja kun voi tarjota vain yhdistyksen jäsenille, jotta arvonlisäverottomuuden ehdot täyttyvät yhdistystoiminnan näkökulmasta (Verohallinto 2020).

Yhdistys D:n kahden suuren tulonlähteen yhteys on looginen: lajia voidaan kokeilla liittymällä jäseneksi ja tämän jälkeen jäsen voi jatkaa lajin harrastamisesta osallistumalla alkeiskurssille ja kokeilemalla sitä itsenäisesti (tarkennus tähän, että itsenäinen harrastaminen tapahtuu alkuun valvovan ammattilaisen alla, muttei passiivisessa roolissa kuten lajikokeilu).

D:n toiminta on myös poikkeuksellista muihin haastatteluaineiston seuroihin siinä, ettei yhdistyksellä ole lainkaan palkkakuluja. Toiminta on täysin vapaaehtoista: yhdistyksellä ei ole työntekijöitä, eikä hallitus myöskään saa toiminnastaan palkkaa taikka palkkioita. Yhdistyksen varsinaisen toiminnan ja varainhankinnan tuotoilla katetaan kokonaan itse lajin järjestämisestä aiheutuvat kustannukset.

Yhdistyksen kiinteät kulut ovat matalat, mutta muuttuvat kulut suuret: kalusto, joka vaaditaan toiminnan toteuttamiseksi, on kallista ja sen huoltokustannukset ovat korkeat. Sen lisäksi harrastajien varustehankinnat kustannetaan yhdistyksen tuotoilla, mutta ajoittain lajiliitto joko lahjoittaa varusteita tai auttaa niiden hankinnassa omien kanavien kautta. Haastateltava korostaakin, että lajin harrastaminen on yhdistyksen jäsenille niin tärkeää aatteellisesti ja itseisarvoisesti, ettei palkanmaksu tai lajin avulla työllistyminen kuulu toimintaperiaatteisiin: päätös on siten harkittu ja linjassa lajin periaatteiden kanssa. Lajin harrastamisen kynnyksellä saattaisi myös olla korkeampi, jos koulutustoimintaa katkaviin maksuihin lisättäisiin työntekijöiden palkat, ennakonpidätykset ja työn-

antajan eläkekulut. Yhdistys D:n linjaus on perusteltu tästäkin näkökulmasta ja toisaalta seuran jäsenille on selvää, että niin kouluttajat kuin harrastajat ovat taloudellisesti samassa asemassa.

”Meillä ei oikeastaan makseta palkkaa kenellekään mistään.” (D)

”...ei ole ei ollenkaan, kaikki on vapaaehtoista. Paljon sitä hommaa tulee, joku joskus miettinyt, että tästä voisi jonkun korvauksen saada, mutta tuota tähän asti on löytynyt kyllä joka hommaan niinku vapaaehtoisia.” (D)

Jälkimmäinen sitaatti oli sävyiltään humoristinen, eli haastateltava halusi korostaa sitä, että tällaisesta työstä voisi ehkä saada korvausta muussa kontekstissa, koska lajin harrastamisen järjestämiseen tarvittava oheistyön määrä vie häneltä ja muilta hallituksen jäseniltä paljon vapaa-aikaa. Samalla hän kuitenkin ilmaisee, että niin hallitustyöhön kuin kouluttamiseen on löytynyt aina vapaaehtoisia yhdistyksen sisästä.

Voidaan tiivistää, että seuran jäsenmäärältään vähäinen toiminta on luonteeltaan vapaaehtoista, muttei ilmaista. Koska lajin harrastamisen kustannukset ovat korkeat, lajikokeilulla ja kurssitoiminnalla rahoitetaan lajin harrastamisen toteutus, johon sisältyy pääosin kaluston ja varusteiden aiheuttamat muuttuvat kulut. Yksi lisähuomio tuli haastattelun myöhemmässä vaiheessa siitä, että yhdistyksen kaluston käyttöön tarvitaan vielä erilliset ammattilaiset, jotka eivät liity millään tavalla yhdistyksen lajin harrastamiseen. Näiden alihankkijoiden rooli on kuitenkin myös vapaaehtoinen:

”Niin se, että kaluston ohjaajat saa meillä touhuta ilmaiseksi, niin se on heille niinku iso porkkana, koska ne ehkä toteuttavat niinku sitä omaakin juttua siinä.” (D)

Muita tulonlähteitä Yhdistys D:llä on ollut tapahtumien järjestämisestä, etenkin kesäisin ja näiden tapahtumien tarkoitus on puhtaasti lajin edistäminen.

Lajin jäsenistön jakauma on monipuolinen niin ikäluokkien, ammattiluokkien kuin sukupuolien osalta:

”Suurin osa on varmaan niinku kaksikymppi- kolkyt vuotiaita on niinku eniten, mutta on sitten niitä 18-vuotiaita ja meilläkin vanhin hyppääjä on taas seitkymkolme muistaakseni, elikkä tuota niin, jos vaan lääkäri antaa luvan muillekin ihmisille niin eiköhän tässä ole mitään rajaa, mutta kyllä se varmaan niinku suurin osa on niitä niin kuin nuorehkoja aikuisia.” (D)

”... on niin kuin melkein yhtä paljon varmaan miehiä ja naisia on ja silleen niinku ja sitten ihan eri ammattiluokista ja silleen että on aika semmosta sekalaistakin sakkia.” (D)

Lopuksi haastattelija päätti kysyä lisää toiminnan kausiluonteesta ja siitä, miten yhdistys operoi aktiivikauden ulkopuolella, tämä seikka kun selvästi erottaa Yhdistys D:n muista haastateltavista.

”ei meillä oikeastaan ole ja sitten sinne niinku ... ennen kun kausi alkaa niin pidetään tämmöisiä niinku kertauksia ja tämmöisiä ... niin tämän tyyppisiä on siinä loppukeväästä mutta kyllä meillä se semmoinen 4 kuukauden pätkä on niinku et ei meillä oikeastaan mitään toimintaa, että kyllä tietysti johtokunta ja tämmöiset saatetaan jotain

valmistelevia juttuja tehdä ja suunnitella tapahtumia ja tämän tyyppistä siinä talviaikaan mutta niinku semmoista varsinaista laji- tai koulutustoimintaa tämän tyyppistä ei ole joo.” (D)

Viimeisenä keskustelunaiheena tulonlähteiden teemassa olivat avustukset: Yhdistys D:n poikkeuksellinen asema ikärajan osalta estää heitä hakemasta junioritoiminnalle suunnattuja avustuksia, eikä yhdistys ole oikeutettu muille liikuntaseuroille tyypillisiin tukimuotoihin, päällimmäisenä OKM:n seuratuki, vaikka laji on ominaisuuksiltaan fyysisesti liikunnallinen. Tämä poissulkeva asema toisaalta ei ole estänyt Yhdistys D:n tuensaantia:

”...jotain niinku kaluston hankintaan, vaikka tämä tämmöistä niin on maaseudun kehittämissyhdistyksestä haettiin vuosi pari sitten avustusta ... ja lajiliitolta joskus saatu oppilaiden varustehankintoihin apua ... ja näitä ELY:n avustuksia mitä nyt on saatu.” (D)

Yhdistyksen avustusrahoitus ei ole yhtä merkittävää kuin mitä muilla haastateltavilla, varsinkin verrattuna Yhdistys C:hen, mutta junioritoiminnan puuttuminen ei ole estänyt tukirahoitusta kokonaan, vaan sitä on yhdistys hakenut oman lajiliiton ulkopuolelta muun muassa Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta (ELY). Keski-Suomen hankerahoituksesta vastaa Jyväsräi ry ja heidän hankerahoitusohjeessansa korostetaan, että yleishyödyllisten yhdistysten toimintaa voidaan tukea hankerahoituksen avulla, jos hakija pystyy osoittamaan, että toiminta voi jollain tapaa kehittää maaseudun palveluja ja viihtyisyyttä (Jyväsräi ry 2021).

ELY-rahoitus on siten ollut saatavilla tässäkin tutkielman haastatteluaineistossa olevalle Yhdistykselle D ja teoriaosuuden yhteydessä mainittu hankerahoitus on näyttäytynyt tässä konkreettisena tukimuotona ja samalla täyttänyt hakemisen kriteerit, riippumatta lajista. Olisi mielenkiintoista nähdä, miten eri rahoitusmuotojen tukisummat jakautuvat yhdistysten välillä, erityisesti suhteessa junioritoimintaan ja onko näillä myös alueellisia eroja.

Aiemmin Yhdistys C:n kohdalla niin alueellisuus, kuin valtakunnallisuus olivat merkittävässä osassa avustusrahoituksen hakemisessa ja saannissa. D ei edellä mainittuihin tukimuotoihin ole ollut oikeutettu, mutta hankeavustuksista on ollut selkeästi pienelle yhdistykselle hyöty, joten ei voida ajatella, että junioritoiminnan puute asettaisi vastaavia yhdistyksiä eriarvoiseen asemaan jättämällä ne kokonaan avustusten ulkopuolelle.

Yhdistyksen pienen jäsenmäärän ja toiminnan johdosta ei voida tehdä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä muista avustusrahoituksen mahdollisuuksista ja Yhdistysten C ja D kohdalla avustusvertailu onkin tässä yhteydessä enemmän erilaisten tulonlähdepolkujen korostamista, kuin avustusmäärien ja rahoitusmahdollisuuksien suhteellista arviontia.

5.1.5 Tulonlähteiden vertailua

Neljän haastatellun yhdistyksen tulonlähteiden laadulliselle arvioinnille ja vertailulle annettiin tilaa omissa alakappaleissaan, mutta seurojen eri rahoitusmuotojen tärkeyttä on luontevaa kerrata alla olevan taulukon avulla. Tulonlähteiden

merkitystä arvioidaan kolmiportaisella asteikolla ”Vähäinen – Keskiverto – Suuri”.

TAULUKKO 2 Yhdistysten tulonlähteet.

	Varsinainen	Varainhankinta	Jäsenmaksu	Avustukset
Seura A	Suuri	Vähäinen	Kyllä	Keskiverto
Seura B	Suuri	Vähäinen	Kyllä	Ei ole
Yhdistys C	Suuri	Vähäinen	Ei	Suuri
Yhdistys D	Suuri	Vähäinen	Kyllä	Vähäinen

Tärkeimpänä huomiona voidaan pitää varsinaisen toiminnan suurta merkitystä kaikkien yhdistysten kohdalla. Jokainen haastateltu yhdistys poikkesi toisistaan niin jäsenmäärän, lajin kuin kilpatoiminnan osalta, mutta yhteistä kaikille oli yleishyödyllisen toiminnan rahoitus varsinaisen toiminnan kautta.

Harrastusmaksuja perittiin niin kuukausittain kuin kausittain ja vain Yhdistys D:n kohdalla sillä ei katettu palkkakuluja. Seura B oli myös hieman poikkeuksellisessa asemassa, sillä sen ammattilaispelaajille (jäsenille) maksettiin palkkaa, jota katettiin lipputuloilla ja sponsoroinneilla, mutta nämä palkkakulut voidaan kuitenkin rinnastaa toiminnan toteuttamisesta ja lajin harrastamisesta aiheutuviin kuluihin, kun taas Seura A:lla oli esimerkiksi lukuisia kuukausipalkallisia toimistotyöntekijöitä.

Toinen, hieman yllättävä huomio, on yhdistysten taloudellisesti todella vähäinen varainhankinta. Kolme neljästä seurasta peri jäseniltään jäsenmaksun ja Yhdistys C ei harjoittanut varainhankintaa missään muodossa. Toisessa ja kolmannessa luvussa annetut varainhankinnan esimerkit tulivat kylläkin esille etenkin lajeille ominaisten vaate- ja varustehankintojen muodossa, mutta näiden taloudellinen merkitys oli jokaiselle seuralle vähäinen. Arpajaisia, lahjoituksia tai varainkeruutapahtumia ei järjestetty lainkaan.

Eniten kirjoja vastauksissa saatiin avustuskeskustelun kohdalla. Yhdistys C poikkesi muista seuroista suurten avustussummien ja hakutapojen osalta, mutta C:n haastattelua voidaan pitää myös laadullisesti poikkeuksellisena: haastateltavan osaaminen ja avustusrahoituksen tunteminen olivat muita haastateltavia suurempi ja on mahdollista, että Yhdistys C:n avustusrahoitus on tämän yksilöllisen osaamisen tulosta. C oli ainoa, joka pystyi perustelemaan eri avustusten kannattavuutta, kuvailemaan seikkaperäisesti hakuprosessia ja osoittamaan avustussummien vaikutusta yhdistyksen kuluihin.

Perehtyneisyyttä avustuksiin osoitti myös jossain määrin Seura A:n edustaja, mutta A:n haastattelun isoin teema oli Seura A:n kilpatoiminnan ympärille rakennettu tulonlähdemalli, ja avustukset olivat tämän toimintamallin toissijainen tukimuoto. Seura A:n toiminta oli myös alueellisesti niin suurta, että avustukset eivät välttämättä tule kyseeseen enää niin valmiin ja perinteikkään seuran kohdalla. Avustusten kohdalla kuitenkin seuratoiminnan kehittäminen oli yksi sen saannin edellytyksistä.

Yhteenvedona tästä voidaan ainakin tämän haastatteluaineiston kohdalla todeta, että kaikille yhdistyksille oli tarjolla monipuolisesti erilaisia avustuksia, joiden yhteinen teema oli toiminnan kehittäminen. Osa sai avustuksia valtiolta, osa paikallisesti ja jokaista seuraa tuki tavalla tai toisella myös oma lajiliitto, mikä korostaa näiden toimijoiden merkitystä.

5.2 Yhdistysten taloushallinto

Tässä alaluvussa käydään läpi toisen haastatteluteeman tuloksia ja analysoidaan toisen tutkimuskysymyksen ”Miten yhdistyksen taloushallinto on järjestetty?”, vastauksia. Ensimmäisestä teemasta poiketen tässä alaluvussa ei tehdä jakoa yhdistysten välillä, vaan vertaillaan vastauksia rinnakkain. Syynä tälle on vastausten laatu, joka osittain johtuu kysymyksenasettelusta, mutta myös haastateltavien yhdistysten taloushallinnon järjestämisen samankaltaisuudesta. Alaluvun alakappaleet jaetaan kuitenkin selkeyden vuoksi kahteen teemaan: kirjanpito ja tilintarkastus.

5.2.1 Kirjanpito

Kaikissa neljässä seurassa taloushallinto, sisältäen kirjanpidon ja tilinpäätöstyön, oli ulkoistettu haastatteluhetkellä tilitoimistolle. Tilitoimistojen työn määrällä ja laadulla oli kuitenkin eroja yhdistysten välillä. Seura A:n kohdalla tilitoimisto teki eniten työtä, niin itsenäisesti kuin yhteistyössä A:n kanssa:

”Aina kun kuukausi vaihtuu minä niin kun tiliöin jokaisen joukkueen tilitapahtumat, jonka jälkeen mä teen yhteenvedon ja kun mä toimitan ne ja meidän kirjanpito-toimisto joka vie sen sinne kirjanpito-ohjelmaan.” (A)

Seura A:lla on suuren jäsenmäärän ja ikäjakauman vuoksi paljon joukkueita ja joka joukkueella on oma tili, mikä lisää niin budjetointi- kuin kirjaustyötä. Seuralla on paperinen kirjanpito ja A tekee suuren osan kirjanpidon valmistelutyöstä. Tilitoimiston rooli ei ole täysin ulkopuolinen, sillä Seura A:n kirjanpitotilit vastaavat A:n omaa budjetointia:

”Me seurataan niitä koko ajan, koska hallitus kokoontuu kerran kuussa niin me tehdään sinne aina yhteenvedot, että mikä on, meillä on oma budjetti esimerkiksi (sen) rinnalle menee myöskin ne kaikki tulot ja menot toki. Sitten seurataan siihen niinku se et mä oon tehnyt semmoisen excel-pohjan, missä tuota noin ne tulee automaattisesti sinne sitten.” (A)

Seura B:n kohdalla, joka on myös kilpaseura ja lajin osalta lähimpänä tuotto- ja kululuonteeltaan A:ta, tilitoimisto hoitaa kirjanpidon, mutta haastatteluhetkellä tilikauden vaihtuessa B oli päättänyt vaihtaa kirjanpitonsa paperisesta sähköiseen. Jäi epäselväksi, miksi näin on tehty, mutta ainakin osittainen vihje tuli B:n vastauksen yhteydessä:

”Paitsi nyt muuttuu, tällä ehdotuksella siirtyy Procountoriin (sähköinen kirjanpito-ohjelma) ... niin tuota me ollaan todella yritetty vähentää meidän tuota sitä tiliöintitilejä ... ettei se menee niinku monisivuiseksi se raportti.” (B)

Seura B on siis kokenut, että nykyinen toimintamalli talouden seurantaan on ollut raskas ja uudelle tilitoimistolle ja toimintatavalle on päätetty antaa mahdollisuus talouden seurannan helpottumisen toivossa. Mielenkiintoista on se, ettei Seura B ollut tyytymätön paperikirjanpitoon tai palvelun laatuun. Haastatteluhetkellä muutoksen vaikutuksia ei vielä pystytty arvioimaan, mutta B:n suhtautuminen on kontrasti Seura A:han, jossa tiliöintitilejä oli moninkertainen määrä B:hen verrattuna, eikä siellä koettu lainkaan nykyistä systeemiä työlääksi.

Yhdistys C:n taloudenhoito oli ulkoistettu tilitoimistolle, mutta tilanne ei ollut aina niin, sillä aiemmin yhdistyksellä oli ollut oma työntekijä, joka vastasi taloudenpidosta:

”Ennen tuota meillä oli oma taloushallinnon henkilö, tuota niin, oli tuota niin ikään kuin omassa, oman seuran palveluksessa, mutta sitten kun kun tuota niin hän siirtyi muualle niin me sitten päätettiin, että on tämä toimintakin myös vähäsen laajaa ja ei meillä ole omaa henkilöä ja voi olla ... että se ei välttämättä ole se jatkuvuuden kannalta paras ratkaisu, koska voi olla, että henkilöt kuitenkin vaihtaa työpaikkaa ja meillä on tilitoimisto ollut vuodesta 2017.” (C)

C hoitaa A:n ja B:n tavoin talouden seurantaa sisäisesti, poikkeuksena vielä palkanlaskenta, joka on A:n ja B:n kohdalla ulkoistettu tilitoimistolle. C myös käsittelee maksuliikennettä ja hoitaa A:n tavoin suoraan seuran talousseurantaa:

”Siis joo minä teen ja siihen kuuluu se palkan maksaminen eli minä hoidan kaiken, ostolaskut, erikoisemmat myyntilaskut, mitkä ei lähde jotenkin automaationa meidän järjestelmistä ja käsittelen tarvittaessa kuitit.” (C)

A:n ja C:n välisiä yhtäläisyyksiä löytyi myös sisäisesti seurattavan talousarvion osalta:

”...sitten kun tulee kuukausittain raportit niin niitä voi verrata talousarvioon. Talousarvio on meille meidän toiminnassa semmoinen päivittyvä dokumentti, että jos nyt tehdään ensi vuodelle ja niin me puolen vuoden päästä sitä katsotaan, niin se on jo eri versio.” (C)

Vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että ainakin A:n ja C:n osalta sisäisellä seurannalla ja päätöksenteolla on yhdistyksen hallitukselle iso merkitys ja toiminnan jatkuva luonne vaatii tilitoimistolta myös kuukausittaista raportointia. Tässä on tärkeää korostaa, että arvonlisäverosta vapautus tarkoittaa, ettei kirjanpitoa olisi pakko tehdä kuukausittain, kun myynnin veroa ei tilitetä eteenpäin, mutta ainakin näiden kahden, ja ilmeisesti myös B:n osalta, kirjanpidon jatkuvalla seurannalla on tärkeä yhteys taloudelliseen päätöksentekoon.

Yhdistys D:n kohdalla tilanne on hieman toisenlainen. Kuten tulonlähteiden kertauksen yhteydessä todettiin, D harjoittaa toimintaa vain osan kalenterivuodesta, noin 6 kuukautta. Tästä syystä yhdistyksen kirjanpito tehdään keran vuodessa tilinpäätöksen yhteydessä.

”Tilitoimisto kirjaavat vähän sitten niinku vuoden lopussa niin sen tarkan tilanteen näkee niinku vuosittain, mutta kyllä me pystytään niinku jollain tavalla seuraamaan sitä niinku kauden ajanakin.” (D)

Kirjanpito hoidetaan Yhdistyksessä D sähköisesti ja siitä on koettu olevan apua tilanteen seurannassa, tästä syystä kirjanpidon luvuille ei ole välttämättä kuukausittaista tarvetta:

”Otettiin vuosi sitten Netvisor (sähköinen kirjanpito-ohjelma) muun muassa käytön helpottamaan vähän sitä meidänkin hommaa, eli aika paljon sitten saatu sähköiseksi sitä niinku laskutusta ynnä muuta, niin se on vähän keventänyt sitä.” (D)

Karkeasti arvioiden, vaikka kaikilla yhdistyksillä oli ulkoistettu kirjanpito ja tilitoimisto, palvelun laadulla ja luonteella oli eroa riippuen yhdistyksen koosta ja varsinaisen toiminnan määrästä sekä luonteesta. Seura A:n kuukausittain kerättävä toimistomaksu ja Seura C:n joissain kaupungeissa käytössä oleva kuntosalimalli, sekä B:n säännölliset sarjapelit ovat linjassa tilitoimistoille tyypillisen kuukausittain tapahtuvan raportoinnin suhteen, riippumatta siitä, etteivät yhdistykset ole velvollisia maksamaan toiminnastaan kuukausittain arvonlisäveroa.

Ainakin seurojen A ja B kohdalla voidaan myös ajatella, että kuukausittainen palkanmaksu ja työnantajasuoritukset ohjaavat ainakin osittain kuukausittaista kirjanpitoa, mutta Yhdistys C hoitaa palkanmaksunsa itse ja suuri osa toiminnasta on kuitenkin kausimaksuluonteista. Tästä huolimatta myös Yhdistys C käyttää hyväksi kuukausittaista kirjanpidon seuranta ja vertaa sitä jatkuvasti omaan talousarvioon, jota näiden raporttien avulla päivitetään.

Haastatteluissa käytiin myös läpi tilitoimiston valintaa ja potentiaalista hankaluutta löytää sopiva palveluntarjoaja. Tämän kysymyksen kohdalla vastaukset olivat hyvin samankaltaisia kaikilla haastateltavilla:

”Noin 8 vuotta sitten ... oli helppo löytää, tämä meidän puheenjohtaja ehdotti toista, niin ja sitten kuka siellä oli töissä, jonka poika pelasi meillä, eli tää on mennyt seuratoiminnan keinoin.” (A)

”Se on ollut joo aika kauan muistaakseni, mutta nyt tosiaan vaihtuu se sähköinen systeemi, mutta se on hallituksen kautta joku tuttu, että en ite tunne.” (B)

”Oli helppo löytää, siihen oli puheenjohtajalla, meillä yksi henkilö oli samassa koulutuksessa jonkun kanssa, jolla onkin tilitoimisto ja sitä kautta se vaan löytyi, tää on niinku se tilitoimisto.” (C)

”Tiiän nimeltä itse asiassa, nyt kun kysyt niin mä epäilisin että olisiko siinä joku kontakti varmaan ollut aikanaan, jonkun tutun tuttu se todennäköisesti on ollut kun on valittu, joo semmonen mielikuva minulla on.” (D)

Yhteistä kaikille vastauksille on se, että tilitoimisto on löytynyt oman yhdistyksen sisältä joko jäsenistön kautta tai jollain tapaa sen lähipiirin avulla.

Kaikki yhdistykset olivat vastausten perusteella tyytyväisiä ulkoistettuun taloushallintoon haastatteluhetkellä ja vain C toi esille, ettei tilanne aina ollut näin. Yhdistys C:llä oli ennen taloushallinnon ulkoistamista ollut osaava työn-

tekijä, joka hoiti niin yhdistyksen sisäisen kuin ulkoisen laskentatoimen vastuut. Hänen siirryttyänsä muihin tehtäviin 2017, uuden tilitoimiston kanssa työskentely oli kuitenkin haastavaa:

”Siellä meidän heidän ja meidän väliset prosessit ei vaan niinku niitä ei vaan saatu kunnolla käyntiin ja sitten siellä ei ehkä ollut kuitenkaan se henkilö, joka meitä aluksi palveli ja se oma kirjanpitäjä ja ehkä se ei ollutkaan ihan niin hyvä.” (C)

”...esimerkkinä meillä on siviilipalvelushenkilöitä, maksetaan henkilölle asumisesta ja sitten me käytiin siihen liittyvään niinku veroasia läpi ja ja ensiksi kirjanpitäjällä oli siitä väärä käsitys.... meidän kirjanpitäjä kun oli kysynyt asiaa verottajalta, niin oli saanut väärän käsityksen ja sitten lopulta päätimme uskoa siviilipalveluskeskuksen vastausta.” (C)

C:n esimerkin kautta kävi ilmi, että pahimmillaan seura oli joutuneet itse selvittämään siviilipalvelushenkilön verotusasemaa, kun kirjanpitäjä oli Verohallinnon väärien ohjeiden mukaan antanut yhdistykselle puutteellista tietoa. Mielienkiintoista tässä tapauksessa on sekin, että tämän virheen lähde on ollut asiassa Verohallinto, eikä kirjanpitäjä, ja ammattitaitoon luottamuksen puute poikkeuksellisessa tilanteessa oli johtanut siihen, että C päätti varmistaa asian omatoimisesti Siviilipalveluskeskukselta ja huomannut virheen siinä kohtaa.

Tämän tapauksen jälkeen yhdistys oli vaihtanut kirjanpitäjää tilitoimiston sisällä ja tämän henkilöstömuutoksen jälkeen C on ollut tyytyväinen palvelun tasoon. C muisti yhtäkkiä keskustelun edetessä, että yhdistyksen hallitus oli varmuuden vuoksi selviteltyt muiden tilitoimistojen tarjouksia vuonna 2017:

”...itse asiassa nyt mä muistan, että kun (ensin) oli vaikea löytää, niin me saatiin kyllä muuten vastauksia, että kyllä me haettiin jostain muualta tarjouksia, koska jotkut sanoo että he ei tee yhdistyksiä, eli tämmöistäkin ilmenee. Se on elikkä ei voi sanoa itsestäänselvyys, että kaikki osaisi yhdistyksiä hoitaa ja se erityisasema saattaa korostua siinä, että jostakin tilitoimistosta ei välttämättä löydy ammattitaitoa siihen erityisasemaan, niinku tavallaan vaadittavaa tai mitä se erityisasema tavallaan vaatii.” (C)

C:n kommentteilla on tärkeää lisäarvoa ammattitaitokeskustelussa, sillä Yhdistys C on ainoa neljästä haastatelluista, joka oli jossain vaiheessa haastateltavan työsuhdetta pyytänyt tarjouksia muista tilitoimistoista ja saanut kielteisen vastauksen yhdistysmuodon vuoksi. A, B ja D olivat kaikki löytäneet tilitoimiston helposti käymättä läpi kilpailutusprosessia, mistä voi muodostua tulkinta, että yhdistykselle on helppo löytää tilitoimisto. C:n kokemus on päinvastainen ja konkreettisten esimerkkien kautta ristiriidassa tuon tulkinnan kanssa. Olisi tärkeä selvittää ja tutkia lisää yhdistysten edellyttämän tilinpäätöstaidon osaamisen tasoa ja mahdollista eriarvoista asemaa yrityksiin nähden.

5.2.2 Tilintarkastus

Vain Yhdistys D:llä oli toiminnantarkastaja, sillä se oli ainoa yhdistys, jolla tilintarkastukseen vaadittavat rajat eivät ylittyneet. Kaikissa muissa yhdistyksissä tilintarkastajia oli yksi. Kokemukset tilintarkastajan löytämisestä ja palvelun

tasosta olivat linjassa aiempien vastausten kanssa: yhdistykset A-C kaikki löysivät tilintarkastajan helposti ja A, sekä C molemmat korostivat palvelun laatua:

”Se on kans sisäisesti, toinen ehdottanut toista ja niin, nyt viimeksi niin on ollut ehkä joku viitisen vuotta sama ... eikä ole mitään ongelmia eikä haasteita, ja he ovat tosi ammattilaisia, tietää koska ne on toiminut yhdistystoiminnan mukana, varsinkin tämä meidän tilintarkastaja, niin tuota he tietää mitä me tarvitaan, ymmärtää sen säännöt ja lainsäädännön niin semmoinen on tosi, se on helmi löytää semmoinen henkilö” (A)

”...7 vuotta sitten joo, kyllä on ollut sama ja olemme onnekkaita, että meillä on hyvä tilintarkastaja, joka on valmis myöskin vastaamaan, tulee kysymyksiä ihan mistä vaan.” (C)

Yhdistys D:lla on ollut toiminnantarkastaja yhdistyksen perustamisesta saakka ja se on löytynyt vapaaehtoisesti omien jäsenten keskuudesta:

”...että ei niinku johtokuntalainen ei saa olla toiminnantarkastaja, mutta että se voi olla joku muu meidän jäsenistä ja käytännössä se on nyt useamman vuoden meiltä yks tietty ja se on niinku suurimmaksi osaksi hoitanut.” (D)

Tarkastuksesta ei ollut kenelläkään haastateltavalla erityistä sanottavaa ja kaikki kommentit olivat positiivisia, erityisesti korostaen tilintarkastajien korkeaa ammatillista osaamista.

5.3 Koronapandemian vaikutukset yhdistyksen toimintaan

Haastattelun kolmantena ja viimeisenä teemana oli vuonna 2020 alkaneen koronapandemian vaikutukset yhdistyksen toimintaan, erityisesti tilikauteen 2020. Haastattelun tavoitteena oli tältä osin selvittää taloudellisten vaikutusten lisäksi yhdistysten sopeutumistoimia ja kuinka paljon niillä oli merkitystä suhteessa ulkoa saatuun avustusapuun tai mahdollisiin hyvityksiin ja lahjoituksiin. Tämä teema osoittautui kaikille haastateltaville mielekkääksi keskustelunaiheeksi, ja vastaukset myötäilivät loogisesti ensimmäisen teeman yhteydessä määriteltyjä tulonlähteitä ja yhdistysten varsinaista toimintaa. Tässä luvussa vastaukset käydään läpi luvun 5.1 tapaan yhdistys kerrallaan, poikkeuksena Seurat A ja B yhdistetään samankaltaisen aseman ja vastausten vuoksi yhteen alakappaleeseen.

5.3.1 Seura A ja Seura B

Jokaisen yhdistyksen kohdalla toiminta lakkasi kevättalvella 2020 ja osalla se peruuntui myös pidemmäksi aikaa. Taloudellisilla seurauksilla oli vaikutusta Seurojen A ja B kilpailuasemalla, koska varsinainen toiminta heidän kohdallansa oli edellytys myös kaikelle muulle toiminnalle ja 10 henkilön kokoontumisrajoitukset lamaannuttivat toiminnan kokonaisvaltaisesti.

”Kaikki kilpailut peruuntui, kyllä, puolet kesäliigasta peruuntui, meidän kaikki kerhot peruuntui, meidän kaikki valmentajakoulutukset peruuntui. Meillä on meidän omistama, eli meillä on oma jalkapallohalli, sen käyttäminen periaatteessa peruuntui koska kiellettiin kokoontuminen, ei saanut enää harrastaa sisätiloissa.” (A)

Taloudellinen menetys varsinaisen toiminnan tuottojen, mukaan lukien sponsoroinnin osalta johti välittömiin toimiin:

”...sehän tarkoitti sitten sitä, että meillä ei ollut rahaa enää maksaa palkkoja, eli meidät lomautettiin. Kahtena vuotena meidät on lomautettu.” (A)

Haastateltava kävi tänä aikana hoitamassa pakolliset tehtävät toiminnanjohtajan kanssa, mutta kaikki muut seuran työntekijät, kuten ohjaajat, olivat vaille työtä yhtäjaksoisesti pisimmillään yli vuoden. Seura B:n kohdalla tilanne oli vastaavanlainen, tosin siellä toiminta jäädettiin vielä kokonaisvaltaisemmin, sillä kaikki varsinainen toiminta perustui sarjapeleihin. Kun pelejä ei pelattu, toiminnan tuloja ei vaan ollut.

Avustusten ja kustannushyvitysten valossa Seurat A ja B hakivat OKM:n koronatukea molempina vuosina ja saivat sitä vuonna 2020, muttei enää vuonna 2021. Hyvityksiä vuokratuluista Seura A sai hieman ja myös lajiliitto osallistui seuran tukemiseen.

”...joo meillä oli selvät luvut osoittaa miten paljon oli pois toiminta siis niinku, se puoli romahtanut ihan hirveästi koska ihmisiä jouduttiin lomauttamaan.” (A)

”Kaupunki tuli vastaan muutaman kuun vuokralla ja tota mitäs lajiliitolta saatiin avustusta oisko tullut ihan hyvä summa, jos mä oikein muistan koronatukea heiltä. Se oli pieni apu. Sillä saatiin silloin aikanaan parin kuukauden palkat maksettua, mutta ei saatu kyllä sitä mitä haettiin.” (A)

A ilmaisi suurta pettymystä tukimäärien alueelliseen eriarvoisuuteen, kommenttien haettuja ja myönnettyjä summia eri puolilla Suomea:

”Kyllähän ne tukee kaikkia tuota Etelä-Suomessa olevia, eli kaikki Vantaa Espoo Helsinki kyllä saavat rahansa. Että joka kerta kun mä katoin ketkä on saanu koronatukea, niinku nehän näkyy kuitenkin julkisesti joo, eli ne samat ihan hirveitä summia menee niinku sinne, että vähän niinku vedetään kotiinpäin tavallaan. Jonkinäköistä eriarvoisuutta on nähtävissä ihan selkeästi.” (A)

Huomio on tärkeä, sillä kuten A sitaatisissa korosti, avustussummat ovat julkisia päätöksiä ja voidaan olettaa, että seurojen koko ja toiminnan volyyymi on saman lajin sisällä toimivien ammattilaisten kohdalla tiedossa.

Yhdistys C:n avustustoimintaa ohjasi vahvasti Etelä-Suomessa saadut korkeat avustussummat ja heidän kotipaikkansa vaihdettiin tästä syystä Etelä-Suomeen. Vaikka nyt on kyse kahdesta eri lajin seurasta ja kahdesta eri tukimuodosta, alueellisesti katsottuna tässä aineistossa on tullut haastateltavien kommenttien kautta esille heidän kokema avustusten alueellinen eriarvoisuus. Yhdistys C on pystynyt siitä valtakunnallisen toimintansa ansiosta hyötymään, kun Seura A on kokenut, että tukisummat eivät ole olleet reiluja. Hannu Itkosen

(2000, 93–94) huomiot urheilun alueellisuudesta päätöksenteosta ja sen suhteista paikalliseen menestykseen ovat relevantteja, sillä alueellinen päätöksenteko avustussummien osalta on ohjannut merkittävästi A:n ja C:n tukikäyttämistä.

5.3.2 Yhdistys C

C halusi haastattelun kolmannessa teemassa tuoda esille omaa henkilökohtaista kokemusta työntekijänä:

”itse henkilökohtaisesti kyllä niinku hyväksyn vaikkapa kaikki niinku rajoitustoimet ynnä muut sitten, mutta kyllä se silloin kun on myöskin, eli ihan alusta asti mutta siitä niinku ekasta koronasyksystä asti niinku myöskin vastannut niinku kokonaisuuk-sien johtamisesta, niin kyllä se oli niinku todella stressaavaa etenkin talouden näkö-kulmasta. Voin sanoa, että mä olin todella stressaantunut talvella, että tuota joulukuu tuli niin olin kyllä ihan tuota onnellinen, että sai hetken hengähtää” (C)

Yhdistyksen sopeuttamistoimet rajoitusten jälkeen olivat merkittäviä ja C luet-teli perusteellisesti, miten yhdistys reagoi rajoituksiin:

” me ollaan selvitty tästä niinku taloudellisesti hyvin, johtuu siitä että me ollaan rea-goitu riittävän aikaisin, me ollaan saatu tehtyä päätöksiä niinku liittyen niihin so-peuttamisiin.” (C)

”...meidän tuntiohjaajilta, jolla ei ole säännöllistä työaika meni niinku yhdeltä ke-väältä niinku työt, se on ikävä juttu, mutta tota, se on niinku yksi esimerkki sopeut-tamistoimista. Muita sopeuttamisia, me saatiin noin yhden kuukauden verran, niin-ku jos kaikki toimipisteet lasketaan, niin saatiin vuokrahyvityksiä plus sitten jonkun verran jotain OKM:n korona-avustuksia ja nää kaikki ja sitten myös oli kuukausi-palkkaisten lomautukset.” (C)

Koronarajoitusten taloudelliset vaikutukset siten olivat hyvin samankaltaisia myös Yhdistys C:n kohdalla: työntekijöitä lomautettiin, tuntiohjaajilta loppui hetkeksi työt. C sai, kuten A ja B, OKM:n korona-avustusta ja myös vuokrahy-vitystä yhden kuukauden verran, eli suhteellisesti saman verran mitä A. Näi-den hyvitysten saanti oli kuitenkin C:n kohdalla oma-aloitteista ja kokemukse-na negatiivinen:

”Se kuka meillä niitä neuvotteli, niin sanoi pariinkin kertaan, että kävi sellaisia puhe-luita, joita ei haluaisi käydä ja oli sellainen ihminen, jollainen ei haluaisi olla. Eli niin-ku siellä on myös silloin kun niitä neuvoteltiin, niin meillä oli tosi epäselvää, että mi-hin tämä (koronarajoitukset) tulee johtamaan ja nähtiin että jokainen niinku tilanne pitää viedä loppuun asti, että saadaan niinku monesta lähteestä se turva silleen, että toiminta jatkuu, vaikka meillä kävikin tosi kivasti siis taloudellisesti, ettei mitään hä-tää, mutta se oli niinku kaikki sen työn tulosta että niinku otettiin niitä veemäisiä puheluita ja, ja tota näin, että ei se niinku mikään itsestänselvyys ollut ja ei, itse piti olla oma-aloitteinen, ei vuokranantajat ketään sieltä ollut että hei haluaisitko (hyvi-tystä)?” (C)

C arvioi myös näiden oma-aloitteisten sopeuttamistoimien kumulatiivista vai-kutusta:

”Ollaan niinku arvioitu, että niillä (sopeuttamistoimilla) on tehty se, mitä me mene-ttiinkin, ikään kuin tämän (korona) seurauksena, niinku saatu nyt takaisin. Se vuosi

ehkä niin nyt, vaikka niinku viime vuosi (2020), joka on niinku päättynyt tilivuosi, niin eli päätyi niinku meillä plussalle, ei niinku jäänyt mitään niinku jännitettävää sen suhteen. Mut ei se ollu niinku missään vaiheessa jotenkin niinku selvää.” (C)

Korona-rajoitusten ajallinen yhteys Yhdistyksen C toimintaan oli haastateltavan mielestä äärimmäisen tärkeä yhdistyksen selviytymisen kannalta:

”Meidät jossain määrin on pelastanut se, että nämä rajoitukset, ne on tullut sellaisina aikoina, jolloin ei ole just käynnistynyt vaikkapa joku ilmoittautuminen tai että me ollaan ehditty saada ne jäsenet ikään kuin ostamaan se palvelu ja sitten tavallaan vedoten meidän niinku sääntöihin ja niinku toiminnan kuvaukseen, niin ei olla vaan niinku yksinkertaisesti palautettu niitä rahoja, vaan järjestetty korvaavaa toimintaa. Jos (korona)rajoitus olisi tapahtunut jotenkin tosi eri aikaisesti, nyt vaikka syys- tai kevätkaudella mitkä on niinku menneitä ollu, niin se ajankohta olisi minun arvion mukaan voinut olla tosi dramaattisesti vaikuttava siihen, miten meillä olisi talouden kanssa mennyt. Niinku tässä on pari semmoista isompaa aaltoa tullut niitä rajoituksia, jos ne olisi tullut siinä samaan aikaan, niin sitten me oltais kyllä ollu niinku kusesa joo, et sitten olisi yöuniinkin mennyt.” (C)

Haastattelija esitti tämän keskustelun yhteydessä vielä lisäkysymyksen Yhdistys C:n sopimusehdoista ja pyysi tarkentamaan, miten harrastajat kokivat tilanteen, jossa heille järjestettiin korvaavaa toimintaa. C selvensi asiaa:

”Mä oon nähnyt molempia viestejä: haluamme kannustaa toimintaa ja näin, mutta sitten on myös niinku niitä, etenkin erityisesti mielipahaa aiheutti se, jos samasta perheestä useampi osallistuu, koska meidän korvaavat toimenpiteet osittain oli ehkä aika samanlaisia niille molemmille, niin sen minä ymmärrän, että se se niinku kismittää paljon, kun siellä on monta sataa euroa perheen rahoja kiinni.” (C)

Arvioitaessa avustuksia ja niiden kohtuullisuutta C korosti jälleen yhdistyksen omaa päätöksentekoa ja sisäistä reagointia:

”Oikein kohtuullisia meille, me ei niinku jääty ilman, toki niitä hakijoita oli niin paljon, ne on niinku on pieni osa sitä niinku, että nyt ollaan pelastamassa seuroja ja näin, se on niinku yksi osa sitä. Muutakin on tehtävä, jos meillä olisi jäänyt OKM:n rahat saamatta, niin se ei olisi ollut meille niinku katastrofi.” ©

”Vaikka minä tuossa sanoin, että tuurilla oli vaikutusta siinä, että miten ne kohdistui meidän ilmoittautumiseen ja rajoitukset jos ne olisi kohdistunut huonommin, niin edelleen me palataan siihen, että meidän pitää sitten itse toimia paremmin, että sillä, sillä se niinku. Toki, jos siellä olisi ollut valmiiksi jo ihan valtavat jotkut velat taustalla ja ajankohta olisi ollut vaan niinku todella surkea niin olisi voinut käydä huonosti, jos niinku vielä moni moni asia olisi niinku päättynyt eri tavalla, mutta kyllä oma toiminta ja sitten tämmöisessä myös se päätöksenteko ja johtaminen niinku nousee keskeiseksi. Jos siellä on niinku valmiiksi lähetään tommoseen kriisiin niinku riidoista vaikkapa, niin voi käydä huonosti.” (C)

Etenkin tämä loppupohdinta toi esille sen, kuinka tärkeäksi C koki oman yhdistyksen toiminnan organisoinnin. Korkealla ammattitaidolla on ollut positiivinen vaikutus yleishyödyllisten liikuntaseurojen taloudelliseen suorituskyykyyn monitasoisesti (Winand, Vos, Claessens, Thibault & Scheerder 2014). Tämän haastattelun kohdalla, etenkin A ja C vahvistivat tuota näkemystä niin taloudellisen seurannan, avustusrahoituksen kuin koronapandemian rajoituksiin reagoinnin yhteydessä.

Yhdistys C:n toiminta on haastateltavan mielestä jossain määrin ennallaan tilikaudella 2021, mutta välttääkseen sopimusehtoihin nojaamista tulevaisuudessa, Yhdistys C teki muutoksen ilmoittautumismaksuihin:

”nyt en koe että on enää epävarmuuden aikaa, no ei varmaan samalla niinku mitä vuosi sitten, vielä käyttäisin termiä kuluttajakäyttäytyminen, (se) on muuttunut niin, ettei se enää, ei sitä enää silleen että voikohan syksyllä mennä harrastamaan, niinku pahin paniikki on ehkä takana, mutta sen kautta meille tuli toi varausmaksu, eli se on ollut tai siis varausmaksu on vain niinku osa siitä kausimaksusta, mutta haluttiin tehdä se niin, että alussa ei tarvitse maksaa kuin pieni osa ja sitten sen voi saada takaisin vielä tiettyyn aikaan mennessä jos muuttaakin mieltään tai tuntuu ettei halua ja sitten kun se kausi lähtee käyntiin, niin sitten on laitettu sen loppuosa. Niin sitten se on ehkä tämmöinen ostamisen esteen poistaja, voi niinku riskittä ilmoittautua, semmoisena se oli joo ja on nyt jäänyt käyttöön. (C)

5.3.3 Yhdistys D

Rajoitusten vaikutus D:n toimintaan ei ollut niin dramaattista kuin muilla haastateltavilla, osittain senkin takia, että rajoitukset tulivat voimaan kuukausia ennen yhdistyksen kauden aloitusta. Yhdistys sopeutui rajoituksiin hyvin, mutta joutui tietysti muokkaamaan toimintaansa kevään ja kesän 2020 osalta.

”Muistaakseni noin pari kuukautta me niinku viivästyttiin sitä niinku toiminnan aloitusta kokonaan ja tuota niin, ne kevään alkeiskurssit jätettiin niinku pitämättä, mutta sitten kun pikkusen rajoitukset alkoi helpottaa, niin sitten sitä niinku puolestävälästä kesää eteenpäin, niin me pidettiin sitten alkeiskursseja semmoisina niinku, että oli rajoitettu se osallistujamäärä, oliko se sitten tähän kymmeneen (henkilöön) suurin piirtein, että niin saatiin niinku jostain kesäkuusta eteenpäin sitten pysyttiin vähän niinku rajoitetusti kuitenkin toimimaan ja sitten meillä on kuitenkin sen verran pienet ne harrastajamäärät ja mitä tuossa kerrallaan on, että se on vaan muutenkin normaalistikkii semmoinen niinku peruspäivänä noin kymmenkunta.” (D)

Ainoa merkittävä toiminnan peruuntuminen kohdistui kesään 2020 tapahtumien osalta:

”Niinku näin Suomen tasolla sitten, niin tämmöiset isot niinku lajitapahtumat varsinkin silloin ensimmäisenä kesänä niinku tuolla alkupäästä varsinkin jäi niinku pitämättä, tämmöisiä niinku tapahtumia ja mekin peruttiin sitten joku tämmöinen isompi lajitapahtuma, sitten muilta kerhoilta olisi tullut meille vähän porukkaa harrastamaan, niin tämmöisiä peruttiin ja siirrettiin, mutta tuota niin ei loppupelissä hirveän paljon ei oo niinku vaikuttanut.” (D)

Yhdistyksen toiminnan rajoittaminen oli sitten todella vähäistä verrattuna Seura A:n ja B:n tilanteeseen, joiden kohdalla toiminta jäädettiin kokonaan melkein vuodeksi kilpa-aseman seurauksena. Yhdistys D ei myöskään joutunut harjoittamaan C:n kaltaisia laajoja sopeutumistoimia. D:n asema on tietysti erilainen, koska toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, jolloin lomautukset eivät tule kyseeseen. Koska toiminta on kausiluonteista, eikä suuria kiinteitä kuluja ole, muuttuvat kustannukset ohjasivat taloudellista tilannetta: kun lajitoimintaa ei ollut, ei kalustoon liittyviä muuttuvia kuluja myöskään päässyt syntymään, jolloin D:n kohdalla toiminnan hetkellinen viivästyminen ei aiheuttanut yhdis-

tykselle taloudellisia seurauksia. Yhdistys D haki OKM:n koronatukea, muttei sitä saanut, mikä on loogista, sillä tuki kohdistui vuokratuloihin ja palkkakuluihin: kumpaakaan ei D:llä ollut.

”Se oli niinku tiedettiin jo vähän valmiiksikin ja sitten loppupeleissä se (korona) vaikutti meidän toimintaa sen verran vähän, että tuota aika hankala meidän oli perustella sitten sitä niinku ja koska meidän, et jos me ei harrasteta, niin meillä on aika vähän sitten myöskin kuluja.” (D)

Koronarajoitusten vaikutus harrastajien määrään oli D:n kohdalla jossain määrin merkittävä, sillä vuonna 2021 niin alkeiskursseille, kuin lajikokeilulle oli enemmän kysyntää kuin koronaa edeltävänä vuonna 2019:

”Kasvanut (kysyntä) kyllä, että alkeiskurssille tulijoita oli niinku huomattavasti enempi ja lajikokeilujakin on ollut jonkun verran enemmän ja sitä muutenkin lajitoimintaa ollut enempi, toki meillä on muutenkin toiminta vähän aktivoitunut, etten tiedä kuinka paljon se riippuu siitä, mutta kyllä se kokonaiskuvassa kuitenkin on ollut **niin meillä kuin muillakin** vähän ympäri Suomea, niin on ollut tänä kesänä tosi paljon harrastamista ja vaikka vielä tänäkin kesänä on jollain kerhoilla ollut vähän, pieniä rajoituksia jossain vaiheessa, eli on ollut niinku selkeästi tosi aktiivinen kesä, niin meillä kuin muillekin lajikerhoilla.” (D)

Haastattelijan kysyessä D:n mielipidettä ja syytä lajin suosion kasvulle vuonna 2021, D uskoi sen johtuvan koronavuoden 2020 loppumisesta ja harrastajien määrän hetkellisestä laskusta kesällä 2020, mutta myös ihmisten omien valintojen ja konservatiivisemmän käyttäytymisen seurauksesta.

”Kyllä mä uskaltaisin väittää, että se siitä koronasta ehkä liittyy, koska kuitenkin laji, niinku sen harrastamisen normitrendi on ollut enempi laskevaa, kun välttämättä nousevaa, 10 vuotta sitten käsittääkseni tämä lajin harrastajia oli enempi Suomen tasolla.” (D)

”Meille paljon myöskin tietysti sitten henkilöstä riippuvaista, että toiset halusi niinku sitä koronaa enemmän välttää kuin toiset, että se vähän niinku, että esimerkiksi meilläkin muutama kouluttaja sitten, jolla oli tuota niin esimerkiksi toisellaan tämmöinen sää on saattanut olla niinku hänelle hankalampi juttu, ekalla kesälläkin ei ollut kouluttamassa ollenkaan ja sitten me ei voitu ihan yhtä paljon harrastajia ottaa kokeilemaan lajia.” (D)

Kaiken kaikkiaan, Yhdistys D selvisi koronarajoituksista hyvin, eikä toiminnalle ollut edes varsinaista uhkaa taloudellisesta näkökulmasta.

5.4 Yhteenveto

Sovitusta viidestä haastattelusta toteutui neljä, mutta päällisin puolin vähäisestä aineistosta muodostui lopulta laadullisesti vaihteleva, rikas ja heterogeeninen: kaikkiin kysymyksiin vastattiin jokaisessa haastattelussa ja vastausten tiedollinen laatu tutkimuskysymysten kannalta oli merkittävä.

Tärkeä huomio aineiston analyysin kannalta on se, että vain yksi haastateltava kuului yhdistyksen hallitukseen, yksikään haastateltavista ei ollut yhdis-

tyksen toiminnanjohtaja, eikä myöskään rahastonhoitaja. Nämä huomiot eivät olleet rajoittava tekijä haastatteluissa, ja päinvastoin jokainen haastateltava osasi kertoa perusteellisesti oman yhdistyksen toiminnasta, tulonlähteistä, taloushallinnon järjestämisestä ja yleisesti yhdistyksen rahatilanteesta jopa enemmän, kuin oli tutkimuskysymysten kannalta tarve.

Mielenkiintoinen seikka työnkuvan arvioinnin kannalta on rahastonhoitajan nimikkeen ja aseman puuttuminen aineistosta. Kyseinen työtehtävä on yhdistysmaailmassa yleinen ja nimike antaa kuvan ”rahan hallinnasta”. Toisaalta Yhdistyslaki ei kuitenkaan velvoita hallitusta valitsemaan rahastonhoitajaa (YhdL 6:35 §), eikä rahastonhoitajan aseman puuttuminen heikentänyt vastausten laatua haastatteluissa. Haastateltavien valintaa voidaan siten pitää onnistuneena tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta ja tutkimuksen validiteettia hyvänä (Syrjälä 1994, 100).

Haastatteluissa kysyttiin yhdistyksen kannalta potentiaalisesti arkoja kysymyksiä, mutta yksikään haastateltava ei kieltäytynyt vastaamasta kysymyksiin, taikka kiertänyt aihetta vastauksessaan. Tämän lisäksi osa arkaluonteisista kysymyksistä jäi jopa kokonaan kysymättä, sillä haastateltavat vastasivat niihin oma-aloitteisesti tai halusivat itse kertoa tilanteestaan, kuten A avustusten epäoikeudenmukaisuudesta tai C henkilökohtaisesta stressistä.

Haastattelututkimusta voidaan pitää onnistuneena, sillä aineisto vastasi tutkimuskysymyksiin ja tarjosi myös vaihtoehtoja jatkotutkimukselle: yhdistysten alueellisesti erilaiset tukisummat ja koetut eriarvoisuudet näissä, taloushallinnon ammattilaisten palvelun laatu ja mahdollisesti sen puute (C:n tilitoimistojen kilpailutus) sekä sopeutuminen taloudelliseen kriisitilanteeseen voittoa tavoittelemattoman toimijan näkökulmasta ovat kaikki kiinnostavia aiheita.

Lopuksi on tärkeä mainita, että tässä tutkimuksessa haastateltiin ihmisiä, joiden työpaikka säilyi vuoden 2020 koronapandemian jälkeen ja seuroja, joiden toiminta on käynnissä ja vuonna 2021 stabilisoitunut. Olisi varmasti yhtä arvokasta tutkia seuroja, jotka eivät selvinneet koronapandemiasta. Mitä olisi voinut tehdä toisin? Oliko näiden seurojen entisten työntekijöiden mielestä hallituksen rajoitukset reiluja tai saivatko nämä seurat riittävästi tukea tai mahdollisuuksia toiminnan jatkamiselle? Tällaisella tutkimuksella olisi merkitystä ja se olisi myös ajankohtaista, sillä objektiivista tietoa pandemian taloudellisista vaikutuksista alkaa olla saatavilla muun muassa tilinpäätösten muodossa. Laadulliselle tutkimukselle pandemian taloudellisista vaikutuksista voittoa tavoittelemattomaan toimintaan tulee olemaan kysyntää lähitulevaisuudessa.

LÄHTEET

- Aatteellinen yhdistys. 2021. Tilastokeskus. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021. https://www.stat.fi/meta/kas/aatteellinen_yh.html
- Arvonlisäverolaki 1501/1993.
- Avustukset. 2021. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021. <https://okm.fi/avustukset>
- Baxter, J. Carlsson-Wall, M., Chua, W. F. & Kraus, K. 2019. Accounting and as-
sionate interests: The case of a Swedish football club. *Accounting, Organi-
zations and Society* 74, 21–40.
- Carlsson-Wall, M., Kraus, K. & Messner, M. 2016. Performance measurement
systems and the enactment of different institutional logics: Insights from a
football organization. *Management Accounting Research* 32, 45–61.
- Cooper, C. & Johnston, J. 2012. Vulgate accountability: Insights from the field of
football. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 25 (4): 602–634.
- Diskoksen pelisäännöt. 2021. Diskos Jyväskylä ry. PDF-dokumentti. Viitattu
08.12.2021. <https://www.diskos.fi/seura/635/diskoksen-pelisaannot>
- Herman, R. & Renz, D. 2000. Board practices of especially effective and less ef-
fective local non-profit organizations. *The American Review of Public
Administration* 30 (2), 146–160.
- Hyvärinen, M. & Löyttyniemi, V. 2005. Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa
Ruusuvuori J. & Tiittula L. (toim.) *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuo-
rovaikutus*. Jyväskylä: Gummerrus.
- Hyyppä, M. & Liikanen, H-L. 2015. *Kulttuuri ja terveys*. Helsinki: Edita Prima.
- Hämäläinen, J. 1987. Laadullinen sosiaalitutkimus käytännössä. *Johdatus laa-
dulliseen sosiaalitutkimuksen käsityötaitoon*. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Ilmanen, K. 2000. Kansalaistoiminnan ja julkishallinnon kohtaaminen. Teokses-
sa Itkonen, H., Heikkala J., Ilmanen K. & Koski, P. *Liikunnan kansalais-
toiminta - muutokset, merkitykset ja reunaehdot*. Liikuntatieteellisen Seu-
ran julkaisu 152. Tampere: Tammer paino.
- Jalkapallo-säätiön avustukset. 2021. Palloliitto. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021.
<https://www.palloliitto.fi/info/palloliitto/jalkapallo-saatio/avustukset>
- JSA:n joukkueet. 2021. Jaguars Spirit Athletes ry. Verkkosivu. Viitattu
08.12.2021. <https://jaguarscheer.com/joukkueet/>
- Jyväskylän kaupungin avustukset. 2021. Jyväskylän Kaupunki. Verkkosivu.
Viitattu 08.12.2021. <https://www.jyvaskyla.fi/avustukset>
- Jyväskylän Pyöräilyseura ry. 2021 Yhdistyksen säännöt. Verkkosivu. Viitattu
08.12.2021. [https://www.jyps.fi/jyvaskylan-pyorailyseura-jyps-
ry/seura/saannot](https://www.jyps.fi/jyvaskylan-pyorailyseura-jyps-ry/seura/saannot)
- Jäsenet. 2021. Suomen Olympiakomitea ry. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021.
[https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/suomen-
olympiakomitea-ry/jasenet/](https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/suomen-olympiakomitea-ry/jasenet/)
- Jäsenyhdistykset. 2021. Keski-Suomen Liikunta ry. Verkkosivu. Viitattu
08.12.2021. <https://www.kesli.fi/kesli2/jasenyhdistykset/>

- KHO 1976: T:99
KHO 1985/T 3560
KHO 1993: 3468.
KHO 2009: 2291
KHO 2015: 174.
KILA 1328/1995.
KILA 1334/1995.
KILA 1971/2017.
Kirjanpitoasetus 1752/2015.
Kirjanpitolaki 1336/1997.
Tilintarkastuslaki 1141/2015.
Tuloerolaki 1535/1992.
Karjalainen, L. 2015. Tilastotieteen perusteet. Keuruu: Otava.
Kettunen, J. 2019. Laskentatoimen Tutkimus. Luento 18.03.2019 Jyväskylän Yliopistossa.
King, N., Horrocks, C. & Brooks, J. 2019. Interviews in qualitative research. 2nd Edition. London: Sage Publishing.
Koivusalo, L., Aunola, K., Bertram, R & Ryba, T. 2018. Urheilija vai opiskelija? Urheilulukiolaisten identiteetti-profiilit. Liikunta ja tiede 55 (2-3), 80–87.
Korona-avustus nyt haettavissa, hae seurallesi tukea! 2021. Palloliitto. Verkkosivu. Viitattu 09.12.2021.
<https://www.palloliitto.fi/jalkapallouutiset/korona-avustus-nyt-haettavissa-hae-seurallesi-tukea>
Koski, P. 2000. Liikunta kansalaisaktiivisuutena. Teoksessa Itkonen, H., Heikkala J., Ilmanen K. & Koski, P. Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 152. Tampere: Tammer paino.
Kurunmäki, L. 1999. Professional versus financial capital in the field of health-care – struggles for the redistribution of power and control. Accounting, Organizations and Society 24, 95–124.
Kurunmäki, L. 2004. A hybrid profession – the acquisition of management accounting expertise by medical professionals. Accounting, Organizations and Society 29, 327–347.
Kurunmäki, L. 2019. Laskentatoimen tutkimus. Luento 11.03.2019 Jyväskylän Yliopistossa.
Leader Jyväskylä hankerahoitus. Jyväskylä ry. Verkkosivu. Viitattu 07.12.2021
<http://www.keskisuomenmaaseutu.fi/maaseuturahoitus/hankerahoitus>
Leardini, C., Rossi, G, Moggi, S. & Zardini, A. 2016. When the Law shapes non-profit boards: The key role of local stakeholders. Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly 46 (1), 47–70.
Lehtonen, T. 2007. DRG-based prospective pricing and case-mix accounting – exploring the mechanisms of successful implementation. Management Accounting Research 18, 367–395.

- Leppiniemi J. 2003. Kirjanpidon ja verotuksen ongelmat: ratkaisuja keskeisiin kysymyksiin. Helsinki: WSOY.
- Leppiniemi J. 2004. Kirjanpidon ja tilinpäätöksen ongelmat: KILAn ratkaisuja ja ohjeita. Helsinki: WSOY.
- Leppiniemi J. & Kykkänen T. 2013. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. Helsinki: Sanoma Pro.
- Liikunnan aluejärjestöt pähkinänkuoressa. 2021. Liikunnan aluejärjestöt. Verkkosivu. Viitattu 09.12.2021. https://www.liikunnanaluejarjestot.fi/_new_page_-134404/liikunnan-aluejarjestot-pahkinan/
- Loimu, K. 2013. Yhdistystoiminnan ABC: opas suomalaiseen yhdistystoimintaan. Helsinki: Into.
- Lydman, K., Kempainen, S., Laaksonen L. & Lahti, I. 2018. Yhdistys ja säätiö – oikeudelliset kysymykset, tilinpäätös, verotus ja hallinto. Helsinki: Tietosanoma.
- Marcia, J. Identity in adolescence. 1980. Teoksessa Adelson, J. (toim.) Handbook of adolescent psychology. New York: Wiley.
- Muun kuin yleishyödyllisen yhteisön tuloverotus. Verohallinto. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/yhdistys-ja-saatio/muun-kuin-yleishyodyllisen-yhdistyksen-taasaation-tuloverotus/>
- Nousiainen, M. & Pursiainen T. 2014. Yhdistystoiminnan rahoitusopas. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. PDF-tiedosto. Viitattu 08.12.2021. www.ylasavonveturi.fi/files/file/Rahoitusopas_Jelli_lyhennetty.pdf
- Oesch, P. 2002. Kulttuurin sponsorointi ja yritys yhteistyö – kehitys ja käytännöt. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta.
- Ohjeet yksityisoikeudelliselle yhteisölle siviilipalvelupaikaksi hakeutumista varten. 2021. Siviilipalveluskeskus. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021. <https://www.siviilipalveluskeskus.fi/ohjeet-yksityisoikeudelliselle-yhteisolle-yhdistykset-saatiot/>
- Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä koronatuki ja saajat. 2021. Suomen urheiluliitto. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021. <https://www.yleisurheilu.fi/uutinen/opetus-ja-kulttuuriministerio-myonsiseuroille-koronatukea-katso-avustusta-saaneiden-listaus/>
- Palvelut. 2021. Keski-Suomen Liikunta ry. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021 <https://www.kesli.fi/seuratoiminta/palvelut/>
- Patton, M. 2002. Qualitative Research and Evaluation Methods. London: Sage Publishing.
- Perälä, S. & Perälä, J. 2006. Yhdistyksen ja säätiön talous, kirjanpito ja verotus. Helsinki: WSOY Pro.
- Pikkarainen, S. 2020. Lainoppia ja empiiristä oikeustutkimusta. Lapin Yliopisto. PDF-Tiedosto. Viitattu 08.12.2021. <https://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=ac673275-3b07-40e9-949f-4ae28f7cd7ec>

- Pohjola, M., Kykyri, V. & Laitila, A. 2018. Neuvottelu vastuusta ja toimijuudesta yhteistyön kehittämiseen liittyvässä konsultaatiossa. *Psykologia* 53 (05-06), 386-401, 449.
- Rautiainen, A. 2010. Contending legitimations: Performance measurement coupling and decoupling in two Finnish cities. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 23 (3), 373-391.
- Rautiainen, A. & Järvenpää, M. 2012. Institutional logics and responses to performance measurement. *Financial Accountability & Management* 28 (2), 164-188.
- Repo, K. 2018. Yhdistystoiminnan perusteet – raamit vapaaehtoistoiminnalle. Yhdistysverkosto. PDF-tiedosto. Viitattu 08.12.201. <https://docplayer.fi/105044993-Yhdistystoiminnan-perusteet.html>
- Rubin, H. J. & Rubin I. S. 2005. *Qualitative interviewing: The art of hearing data*. 2nd Edition. London: Sage Publishing.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula L. (toim.) 2005. *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.
- Ruuska, R. 2019. Hallinnon tarkastus – täsmennystä kiitos! Suomen Tilintarkastajat. Verkkosivu. Viitattu 09.12.2019. <https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/tilintarkastuksen-asiantuntijoille/hallinnon-tarkastus-tasmennysta-kiitos>
- Pohjolainen S. 2021. Yhdistys työnantajana. Tukiliitto.fi. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021. <https://www.tukiliitto.fi/tukiliitto-ja-yhdistykset/tuemme-yhdistyksia/yhdistys-tyonantajana/>
- Saxton, G. 2005. The participatory revolution in nonprofit management. *The Public Manager* 34, 34-39.
- Seuratoiminnan kehittämistuki. 2021. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021. <https://okm.fi/-/seuratoiminnan-kehittamistuki-seuratuki>
- Seurapalvelut. 2021. Suomen Cheerleadingliitto ry. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021. <https://scl.fi/seuratoiminta/>
- Suomen Hiihtoseura ry. 2021. Yhdistyksen säännöt. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021. <https://www.ski.fi/info/yhdistys/yhdistyksen-saannot/>
- Syrjälä, L. Ahonen S., Syrjäläinen E. & Saari, S. 1994. *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Tienari, J., Vaara, E. & Meriläinen, S. 2005. Yhteisyyden rakentuminen haastattelussa. Teoksessa Ruusuvuori J. & Tiittula L. (toim.). *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*, 103-124. Jyväskylä: Gummerus.
- Tilintarkastuslaki 1141/2015.
- Toiminnan lähtökohta ja perustehtävä. 2021. Liikunnan aluejärjestöt. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021. https://www.liikunnanaluejarjestot.fi/_new_page_-134404/toiminnan-lahtokohta-ja-perusteh/
- Tomperi, S. 2016. *Tilintarkastus – Normeista käytäntöön*. Keuruu: Otava.

- Tornikoski, P. 2020. Yhdistysten varainhankinnan mahdollisuudet. Kehitysvammaisten tukiliitto. PDF-dokumentti. Viitattu 08.12.2021. www.tukiliitto.fi/uploads/2020/08
- Tuomi, J. & Sarajarvi A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tähtiseura - seurojen laatuohjelma. 2021. Suomen Cheerleadingliitto ry. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021. <https://scl.fi/seuratoiminta/sinettiseuratoiminta/>
- Valioliiga. 2021. Jyväskylän Komeetat ry. Verkkosivu. Viitattu 08.12.2021. <https://www.komeetat.fi/valioliiga>
- Winand, M., Vos S., Claessens, M., Thibault, E. & Scheeder, J. 2014. A unified model of non-profit sport organizations performance: perspectives from the literature. *Managing Leisure* 19 (2), 121-150.
- Wright, B. & Millesen, J. 2008. Nonprofit board role ambiguity: Investigating its prevalence, antecedents, and consequences. *The American Review of Public Administration* 38 (3), 322-338.
- Yhdistyslaki 503/1989.
- Yhdistysten ja uskonnollisten yhdyskuntien lukumäärät. Patentti- ja rekisterihallitus. 2019. Verkkosivu. Viitattu 13.05.2019. https://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri/yhdistysrekisterintilastoja/luku_maatyhdistysrekisterissajauskonnollistenyhdyskuntienrekisterissa.html
- Yhdistysnetti. 2019. Patentti- ja rekisterihallitus. Verkkosivu. Viitattu 14.05.2019. http://yhdistysrekisteri.prh.fi/othaku.htx?kieli=1&oskori=NEW&hakuraja=1&nimi=&kotipaikka=&ensrek=&viimrek=&osoite=&maak=13&vaap=11&vapaa=&sb_haku=Hae
- Yleishyödyllisten yhteisöjen ja julkisyhteisöjen vapaaehtoistoiminnan ennakkoperintäkysymykset. 2019. Verohallinto. Verotusohje. Diaarinumero VH/6383/00.01.00/2019.
- Yleishyödyllisten yhteisöjen verotus. 2020. Verohallinto. Verotusohje. Diaarinumero VH/8254/00.01.00/2020.

LIITE 1

Haastattelurunko (puolistrukturoitu)

Taustakysymykset

1. Rooli yhdistyksessä, työtehtävä
2. Mikä on yhdistyksen liikuntalaji ja toiminnan tarkoitus?

Yhdistyksen tulonlähteet

3. Mitkä ovat yhdistyksen tulonlähteet?
4. Mistä muodostuu varsinainen toiminta?
5. Onko seuralla sukupuoleen tai ikään perustuva jako kilpatoiminnassa tai muutoin?
6. Onko kesällä toimintaa?
7. Onko yhdistyksellä varainhankintaa kuten jäsenmaksuja tai varainhankintatapahtumia?
8. Saako yhdistys avustuksia? Millaisia ja mistä?
9. Mitä muita tuottoja yhdistys saa edellä mainittujen lisäksi?

Yhdistyksen taloushallinto

10. Miten yhdistyksenne taloushallinto on järjestetty? Onko kirjanpito ulkoistettu vai hoidatteko itsenäisesti?
11. Seuraatteko taloutta yhdistyksen sisällä?
12. Onko tilitoimistosta hyötyä sisäisessä seurannassa?
13. Mitä kautta olette löytäneet tilitoimiston ja onko se ollut hankalaa?
14. Oletteko tilintarkastusvelvollinen?
- 15a. Oliko helppo löytää tilintarkastaja?
- 15b. Oliko helppo löytää toiminnantarkastaja?
16. Oletteko olleet tyytyväisiä tilitoimistoonne ja tilintarkastajaanne?
17. Onko yhteistyössä tilitoimiston tai tilintarkastajan kanssa ollut haasteita?

Koronapandemian ja rajoitusten vaikutus toimintaan

18. Miten vuoden 2020 alussa voimaan tulleet rajoitukset vaikuttivat teidän toimintaanne?
19. Jouduitteko lomauttamaan työntekijöitä?
20. Peruuntuiko suunniteltuja tapahtumia varsinaisen toiminnan lisäksi?
21. Saitteko koronatukia tai alennuksia toimitilavuokrasta?
22. Mitä mieltä olitte rajoituksista ja olivatko hallituksen päätökset mielestänne reiluja teidän toimintanne kannalta ja sen aiheuttamista tulonmenetyksistä?
22. Oliko yhdistyksen omalla päätöksenteolla ja sopeutumiskyvyllä merkitystä toiminnan jatkumisen kannalta?
23. Miten harrastajat reagoivat teidän sopimusehtoihinne ja pitikö teidän usein käydä keskustelua tästä? Vaatiko ihmiset rahojaan takaisin?
24. Onko vuonna 2021 harrastajien määrä ollut aiempaa pienempi koronan seurauksena?
25. Mitä luulette, mistä tämä muutos harrastajien määrässä johtuu?